

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

H) Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 2.

ÅREN

1861—1865.

NORRBOTTENS LÄN.

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Länets gränser hafva icke under perioden undergått någon förändring.

Hela länet utgör i areal 920 kvadratmil, hvaraf lappmarkerna upptaga 705 kvadratmil, och är för- Tab. Litt. A. deladt i 23 kyrkosocknar, sacellanier och kapellag, 16 pastorater, 15 tingslag, 2 domsagor, 3 fögderier, 17 länsmans- och 6 provinsialläkare-distrikt. 3:ne städer, alla med stapelrätt, hvaraf 2 med egen jurisdiktion, förekomma inom länet, allt enligt specifikationen (tab. litt. A) å följande sida.

Under perioden hafva följande förändringar i indelningen blifvit fastställda:

Korpilombolo kapellförsamling, som under föregående period bildades af byar och lägenheter från Öfver-Torneå, Pajala och Öfver-Kalix socknar, och i ecklesiastikt hänseende lades till Öfver-Torneå pastorat, hörer nu, enligt Kongl. Brefvet den 13 Februari 1863, till Torneå fögderi, samt utgör numera särskildt länsmans-distrikt.

Muonianalusta kapellag har bildats af de längst norrut belägna byar och lägenheter i Pajala socken. Kapellbyggnaden, ehuru icke afsynad, är så nära färdig, att den begagnas till gudstjenst. Kapellpredikant är dock icke ännu tillsatt.

Ännu kvarstående oregelbundenheter i länets indelning äro att

a) *Korpilombolo kapellförsamling*, som förut anförts, är sammansatt af byar och lägenheter från Öfver-Torneå, Pajala och Öfver-Kalix socknar, men lyder fortfarande under tingslagen med samma namn. Dessa lägenheter skola i judicielt hänseende ej sammanföras förr, än rågångarne omkring kapellaget vid nu pågående afvittring blifvit lagligen bestämda;

b) *Arvidsjaur*s och *Arjeplogs tingslag* höra till Westerbottens läns norra domsaga; och

c) *Malå kapellag* nu tillhör *Arvidsjaur*s församling. Vid bestämmandet af rågången emellan Norrbottens och Westerbottens län är det likväl föreslaget, att detta kapellag skall förläggas till Westerbottens län såväl i administratift som ecklesiastikt hänseende, och är frågan härom beroende på Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning.

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshavandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-20.
1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.....	1.
2. Innevånare.....	2.
Tab. Litt. A. Länets indelning.....	2.
Tab. Litt. B. Språkskilnad.....	4.
3. Näringar.....	5.
Tab. Litt. C. Beväringsspligtige.....	5.
Tab. Litt. D. Import och export af spanmål och mjöl.....	7.
Tab. Litt. E. Handelspriser å jordbruksprodukter.....	7.
Tab. Litt. F. Anslag dels som lån och dels som understöd utan återbetalning för afdikning af sankta trakter, åren 1861 till och med 1865.....	8.
Tab. Litt. G. Sammandrag af agronomernas verkställda arbeten under åren 1861-1865.....	9.
Tab. Litt. H. Beviljade skogsafverkningar.....	11.
Tab. Litt. I. Beslag å oloflig skogsafverkning.....	11.
Tab. Litt. K. Export af skogseffekter.....	13.
Tab. Litt. L. Jernhandteringen.....	13.
Tab. Litt. M. Salpetertillverkning.....	14.
4. Kommunikations-anstalter och varubyten.....	15.
Tab. Litt. N. Anstalter för sjöfartens säkerhet m. m.....	16.
5. Kameralförhållanden.....	17.
6. Politi.....	18.
 Tabellbilagor	 21-32.
Tab. N:o 1. Folkmängd.....	21.
Tab. N:o 2. Jordbruk.....	22.
Tab. N:o 3. Boskapskötsel.....	23.
Tab. N:o 4. Skogshushållning [inga tabelluppgifter finns].....	23.
Tab. N:o 5. Dödade rofdjur.....	23.
Tab. N:o 6. Af rofdjur dödade husdjur.....	24.
Tab. N:o 7 a. Grufvor, bergverk, bruk, fabriker och manufaktur-inrättningar år 1865.....	24.
Tab. N:o 7 b. Handtverkerier år 1865.....	25.
Tab. N:o 8 a. Allmänna vägar.....	25.
Tab. N:o 8 b. Gästgifverier och skjutsning.....	26.
Tab. N:o 9 a. Sjöfart, år 1865.....	26.
Tab. N:o 9 b. Handel, år 1865.....	27.
Tab. N:o 10 a. Hemman och jordlägenheter m. m. å landsbygden.....	28.
Tab. N:o 10 b. Jordområde och egendomar i städerna, år 1865.....	28.
Tab. N:o 11. Laga skiften åren 1861-1865.....	29.
Tab. N:o 12. Krono-uppbörden.....	30.
Tab. N:o 13. Sparbanker.....	32.
Tab. N:o 14. Fattigvården.....	32.

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

H) Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 2.

ÅREN

1861—1865.

NORRBOTTENS LÄN.

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Länets gränser hafva icke under perioden undergått någon förändring.

Hela länet utgör i areal 920 qvadratmil, hvaraf lappmarkerna upptaga 705 qvadratmil, och är för- Tab. Litt. A. deladt i 23 kyrkosocknar, sacellanier och kapellag, 16 pastorater, 15 tingslag, 2 domsagor, 3 fögderier, 17 länsmans- och 6 provinsialläkare-distrikt. 3:ne städer, alla med stapelrätt, hvaraf 2 med egen jurisdiktion, förekomma inom länet, allt enligt specifikationen (tab. litt. A) å följande sida.

Under perioden hafva följande förändringar i indelningen blifvit fastställda:

Korpilombolo kapellförsamling, som under föregående period bildades af byar och lägenheter från Öfver-Torneå, Pajala och Öfver-Kalix socknar, och i ecklesiastikt hänseende lades till Öfver-Torneå pastorat, hörer nu, enligt Kongl. Brefvet den 13 Februari 1863, till Torneå fögderi, samt utgör numera särskildt länsmansdistrikt.

Muonianalusta kapellag har bildats af de längst norrut belägna byar och lägenheter i Pajala socken. Kapellbyggnaden, ehuru icke afsynad, är så nära färdig, att den begagnas till gudstjenst. Kapellpredikant är dock icke ännu tillsatt.

Ännu kvarstående oregelbundenheter i länets indelning äro att

a) *Korpilombolo kapellförsamling*, som förut anförts, är sammansatt af byar och lägenheter från Öfver-Torneå, Pajala och Öfver-Kalix socknar, men lyder fortfarande under tingslagen med samma namn. Dessa lägenheter skola i judicielt hänseende ej sammanföras förr, än rågångarne omkring kapellaget vid nu pågående afvittring blifvit lagligen bestämda;

b) *Arvidsjaur*s och *Arjeplougs tingslag* höra till Westerbottens läns norra domsaga; och

c) *Malå kapellag* nu tillhör Arvidsjaur's församling. Vid bestämmandet af rågången emellan Norrbottens och Westerbottens län är det likväl föreslaget, att detta kapellag skall förläggas till Westerbottens län såväl i administratift som ecklesiastikt hänseende, och är frågan härom beroende på Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning.

Vid *Ekonomiska karteverket* har under perioden utarbetats kartor öfver nedre landet, med undantag af Pajala socken, hvilken ännu icke är afmätt. En från detta karteverk sammandragen karta öfver länet har under år 1865 utgifvits i tryck och åtföljer ett af framlidne Kaptenlöjtnanten C. A. Petersson utgifvet planchverk med titel: "Lappland, dess natur och folk".

Med undantag af de på uppdrag af Gellivaara bolag genom Professor Erdmann verkställda undersökningar vid Gellivaara malnberg och derom författade beskrifning, är i afseende på länets naturbeskaffenhet ingen upplysning vidare att meddela, än som förekommer i Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes underdåniga berättelse för perioden 1851—1855.

2. Innevånare.

Tab. N:o 1. Länets *folkmängd* den 31 December 1865 utgjorde enligt kyrkoböckerna, såsom bilagde tabell N:o 1 utvisar, tillsammans 74,576 personer, hvaraf 12,097 tillhöra lappmarkerna, 58,169 öfriga landtsocknar i länet samt 4,310 personer städerna. Af denna befolkning finnes således 17 personer på hvarje kvadratmil i lappmarkerna, 290,8 personer på kvadratmilen i öfriga delen af länet, och för hela länet 81 personer på kvadratmilen. Tätast befolkad af landsförsamlingarne är Neder-Luleå socken med 874 personer på kvadratmilen och glesast Arjeplougs lappmarkssocken med endast 10 personer på kvadratmilen. Vid 1860 års slut utgjorde be-

Tab. Litt. A.

Länets indelning.

Socken, sacellani eller kapellag.	Pastorat.	Tingslag.	Domsaga.	Länsmansdistrikt.	Fögderi.	Provinsialläkare-distrikt.	Lasarett-distrikt.	Lappmark.	Språk.
Nedre landet.									
Piteå stad	Piteå landsförsaml.	egen juris-	diktion	Piteå norra Piteå södra	Luleå	Piteå	Piteå		
Piteå landsförsamling...									
Elfsby kapell									
Luleå stad	Neder-Luleå	egen juris-	diktion	Neder-Luleå	Luleå	Öfver-Luleå	Luleå		Svenska
Neder-Luleå									
Öfver-Luleå	Öfver-Luleå	Öfver-Luleå	Norrbottnens södra	Öfver-Luleå					
Råneå	Råneå	Råneå		Råneå		Råneå			
Öfver-Kalix	Öfver-Kalix	Öfver-Kalix		Öfver-Kalix	Kalix	Neder-Kalix			
Neder-Kalix	Neder-Kalix	Neder-Kalix		Neder-Kalix					
Haparanda stad	Neder-Torneå	Neder-Torneå		Neder-Torneå		Haparanda	Haparanda		Svenska och Finska
Neder-Torneå									
Carl Gustafs	Carl Gustafs								
Hietaniemi sacellani. ...	Öfver-Torneå	Öfver-Torneå	Norrbottnens norra	Öfver-Torneå	Torneå	Haparanda	Haparanda		Finska
Öfver-Torneå									
Korpilombolo									
Pajala	Pajala	Pajala		Pajala		Pajala			
Muonionalusta									
Lappmarkerna.									
Karesuando	Karesuando	Enontekis		Karesuando		Haparanda	Torneå		Finska och Lappska
Juckasjärvi	Juckasjärvi	Juckasjärvi		Juckasjärvi					
Gellivaara	Gellivaara	Gellivaara		Gellivaara	Kalix	Råneå			Svenska, Finska och Lappska
Jockmock	Jockmock	Jockmock	Norrbottnens södra	Jockmock					
Qvickjock					Öfver-Luleå	Luleå	Luleå		
Arjeploug	Arjeploug	Arjeploug		Arjeploug	Luleå	Piteå	Piteå	Piteå	Svenska och Lappska
Arvidsjaur	Arvidsjaur	Arvidsjaur	Westerbottnens norra	Arvidsjaur					
Malå									

folkningen i länet tillsammans 69,225 personer, hvaraf i lappmarkerna 11,052, i öfriga landtsocknar 54,366, samt i städerna 3,807 personer. Folkmängden har således under sednaste 5 år ökats med 5,351 personer, eller 7,7 procent, hvaraf i lappmarkerna 1,045 eller 9,4 procent, i öfriga landtsocknar 3,803 eller 7 procent, och i städerna 503 personer eller 13,2 procent af 1860 års folkmängd. Under föregående femårsperiod ökades folkmängden med 5,913 personer.

Årliga tillökningen för hela länet har varit:

	På landet		I städerna.	Summa.
	i lappmarkerna.	i öfriga landtsocknar.		
år 1861	350	1,042	147	1,539
» 1862	253	673	80	1,006
» 1863	149	741	177	1,067
» 1864	198	656	84	938
» 1865	95	691	15	801
Summa	1,045	3,803	503	5,351

Att tillökningen år 1862 var betydligt mindre än 1861 härleder sig deraf, att dödligheten under 1862 var större än under det föregående året. Att årliga tillökningen i folkmängden minskats är hufvudsakligen en följd af de missväxter, hvaraf länet de sednare fyra åren varit hemsökt, äfvensom af de ogynnsamma konjunkturerna för skogsprodukter, hvarigenom en del af befolkningen nödgats söka sin utkomst på andra orter.

Enligt mantalslängderne utgjorde länets folkmängd vid 1865 års mantalsskrifning 61,485 personer, och om härtill lägges lappmarkernas befolkning, som icke mantalsskrifves, med 12,097, så uppgår summan till 73,582, eller 994 personer mindre än kyrkoböckerna angifva. Orsakerna till denna skilnad äro: dels att åtskilliga personer vid flyttningstiden före mantalsskrifningen uttaga sina prestbetyg, utan att å nya boningsorten anmäla sig, förrän efter mantalsskrifningen, dels att personer, utan att uttaga prestbetyg, uppehålla sig under längre tid inom andra kommuner, och därför uteslutas ur mantalslängden, samt dels att många barn födas under tiden emellan mantalsskrifningen och årets slut. Folkmängden efter kyrko- eller husförhörsböckerna är icke heller fullt tillförlitlig, ty det inträffar, att samma person är inskrifven i kyrkoboken i tvänne olika socknar, hvilket går så till, att denna person uttager prestattest, ehuru icke för utflyttning ur församlingen, och begifver sig dermed till en annan kommun, för att söka arbete, samt stannar der under längre tid och blifver på begäran inskrifven såväl i kyrkoboken som mantalslängden.

Befolkningen i länet fördelas fortfarande i anseende till *språket* i trenne särskilda stammar, nemligen Svenskar, Finnar och Lappar. Enligt erhållna uppgifter äro de olika nationaliteterna fördelade på församlingarne på sätt efterföljande tabell litt. B utvisar.

Förestående tabell upptager alla innevånare uti finnsocknarne utom lappmarkerna, ehuru tjänstemän, ståndspersoner samt en och annan af allmogen derstädes antingen äro Svenskar eller förstå Svenska språket.

I afseende på språkförhållandena förekommer i öfrigt:

i *Torneå lappmark*, att Lapparne derstädes tala både lappska och finska språken, under det att hemmansägare och nybyggare vanligen tala endast finska, på hvilket sednare språk religionsöfningarne hållas;

i *Luleå lappmark* tala Lapparne sitt eget språk lappska, och den jordbrukande befolkningen, som består af inflyttade Svenskar och Finnar, talar hvardera sitt språk. Finnarne bebo den norra och nordöstra delen af Gellivaara socken samt Svenskarne den sydöstra och södra delen af samma socken, äfvensom Jockmocks socken. Gudstjensten i Gellivaara förrättas på alla tre språken, men i Jockmock på svenska och lappska språken.

inkommit 3,187,110 skålpund kaffe och 819,785 skålpund socker, som gör på hvarje person af länets folk-mängd $8\frac{1}{4}$ skålpund kaffe och $2\frac{1}{4}$ skålpund socker om året. Under sednaste året synes dock någon minskning hafva inträdt i förbrukningen, men det är nöd och brist, som dertill tvingat. Om kaffe-quantiteten uppskattas till 70 öre per skålpund, under hvilket pris den icke kommit i konsumenternas händer, så uppkommer en summa af två och en fjerdedels millioner Riksdaler för dessa fem år; i sanning en dryg afgift för en öfverflödsartikel, utgifven under samma tid som länets innevånare varit hemsökta af missväxt och nödgats anlita både allmän och enskild välgörenhet samt dessutom göra betydliga skuldsättningar för att kunna lifnära sig.

En annan artikel, som numera af mången anses för en nödvändighetsvara, är *tobak*, hvaraf, enligt tull-kammar-journalerna, under fem år införts 328,511 skålpund, utom hvad som hitföres vid allmogens färder till Norge. Detta gör visserligen icke mera än $1,84$ skålpund på hvarje mansperson om året, barn och gubbar inberäknade, men härför utgår dock en betydlig summa penningar.

Genom beviljade anslag vid 1863 års landsting hafva *socknebibliotheker* blifvit inrättade i alla länets socknar.

Skarpskytteföreningar äro bildade i Piteå stad och socken, i Luleå stad och socknar, i Råneå, i Neder-Kalix, i Haparanda, Neder-Torneå och Carl Gustafs socknar samt i Pajala socken, således sex särskilda föreningar, som hvar för sig äga Öfverbefälhafvare och Styrelse.

För att tydliggöra, huru *beväringssmanskapt* blifvit upptaget i bilagde tabell N:o 1, bifogas här re- Tab. Litt. C. dovisning för beväringssstyrkan i länet under denna femårsperiod i nedanstående tabell Litt. C.

Summan af alla fem årens första klass utgör 2,507 utskrifningsskyldige och 1,777 approberade till krigstjenst, men enligt 1865 års mantalslängder och rullor, som upptaga samma årsklasser, finnas endast 2,428 utskrifningsskyldige och 1,654 att påräkna till krigstjenst. Skillnaden emellan dessa belopp uppkommer af under tiden döde, in- och utflyttade samt efter mönstringen med första klassen befriade beväringssynglingar.

3. Näringar.

A) *Jordbruket*, som utgör detta läns hufvudnäring, har under de sednare fyra åren varit hemsökt af missväxt, förorsakad genom frostskada innan säden hunnit mogna. För några och trettio år sedan hemsöktes länets jordbruk likaledes af missväxt genom frost under växttiden under flera på hvarandra följande år, men sedan dess och till och med 1861 har årsväxten i allmänhet varit god och medelmåttig, med undantag af ungefärligen hvart femte år, som lemnat svagare skörd. Orsaken till dessa tidtals återkommande frostperioder torde vara svår att nöjaktigt utreda. De förbedas dock vanligen af uthållande kalla fjellvindar från nord och nordvest. De vidsträckta sumpiga och sankta trakter, som här förekomma, bibehålla vinterkölden i jorden långt fram på sommaren och draga till sig all den värme, som finnes i grannskapet, samt bidraga

Tab. Litt. C.

Beväringsspligtige.

	Beväringssmanskapt.			
	1:sta klassen.		Alla 5 klasserna.	
	Utskrifnings- manskapt, enligt mantalsläng- derna	Enligt årets mönster-rullor approberadettill krigstjenst.	Manskapt i ut- skrifningsäl- dern, enligt mantalsläng- derna.	Att påräkna till krigstjenst enligt rullorna.
För år 1861.....	446	287	2,074	1,543
» » 1862.....	487	337	2,160	1,540
» » 1863.....	531	376	2,246	1,604
» » 1864.....	503	331	2,302	1,534
» » 1865.....	540	446	2,428	1,654

på detta sätt att framkalla köld och frost öfver tillgränsade odlade ägor. Detta bestyrkes äfven deraf, att frostländigheten mildrats på sådana ställen, der sankta trakter blifvit behörigen afdikade. Den jordbrukande befolkningen har äfven mer och mer börjat inse nyttan af sankta traktens afdikning och därför under de senaste 2 årens sommarmånader fullt sysselsatt tvänne agronomer med undersökningar, utstakningar och upprättande af planer för afdikningar. Flera års missväxt, hvarunder jordbrukaren nödgats köpa största delen af sitt spanmålsbehof, har dock så medtagit alla tillgångar, att han för det närvarande icke på egen kostnad mäktar företaga några större dikningar, och dessa nyttiga arbeten hade säkerligen i det närmaste afstannat, om icke statsbidrag dertill erhöles, ehuru anslagsbeloppen icke lemnat tillgång till understöd för mer än ett ganska inskränkt antal af behöfvande sökande. Imellertid är det en glädjande företeelse, att hågen för afdikningar och odlingar är i starkt tilltagande hos den jordbrukande befolkningen, som numera i allmänhet inser, att detta är enda medlet att mildra det hårda klimatet, att minska frostländigheten samt att höja jordens afkastning, och det brister endast förlagskapital, för att sätta i verket många arbeten af detta slag. De allmänna medel, som för detta ändamål anvisats, hafva redan burit goda frukter, och sådana understöd från statens sida skola kraftigt bidraga att efterhand upphjelpa jordbruket och befördra befolkningens välmåga.

Efter denna allmänna öfversigt af de svårigheter jordbruket under förflutna femårsperioden haft att bekämpa, öfvergår Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande till meddelande af de uppgifter, som röra jordbruks-statistiken.

Sedan Eders Kongl. Maj:t i nådigt Bref den 3 Mars 1865 uppdragit åt länets Hushållnings-Sällskap, att insamla uppgifter för jordbruks-statistiken, har samma Sällskap vid allmänt sammanträde förehaft till öfverläggning frågan om sättet för fullgörandet af det nådiga uppdraget, hvarvid flera af ledamöterna ansågo stora svårigheter möta för insamlande af tillförlitliga uppgifter, särdeles derföre, att allmogen misstänker, att sådana uppgifter endast afse att höja beskattningen. Sällskapet beslöt dock att öfverlemnna uppdraget till socknarnes hushållsgillen, såsom de enda krafter, som stodo till Sällskapets disposition. Flera hushållsgillen hafva ock välvilligt insamlat och öfverlemnadt de infordrade uppgifterna, men några icke ännu fullgjort det erhållna uppdraget; och churu åtgärder äro vidtagna, för att anskaffa bristande uppgifter, har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dock nödgats för denna underdåniga berättelse, såsom tillföre, begagna de uppgifter, som insamlats genom kronobetjeningen och stadsstyrelserna.

Sedan arbetena vid ekonomiska karteverket nu så långt framskridit, att, enligt hvad förut underdånigst är anfördt, endast en socken inom nedre landet, nemligen Pajala, återstår att afnåta, så komma beskrifningar öfver de socknar, som redan äro lagda på karta, att, så fort ske kan, upprättas, hvarigenom tillförlitlig kännedom erhålles om såväl hela arealen som vidden af de särskilda ägoslagen, hvilka beskrifningar derefter kunna läggas till grund för insamlandet af nödiga uppgifter för jordbruks-statistiken.

Tab. N:o 2. Årliga utsädet såväl per tunnland som beloppet deraf för hela länet, åkerjordens fördelning till de särskilda sädesslagen, skördebeloppet i korntal för hvarje år, samt årliga förbrukningen på person i medeltal, finnas upptagna i bilagde tabell N:o 2.

I afseende på utsädesbeloppet anmärkes, att jordbrukarne härstädes i allmänhet begagna nära dubbelt så mycket utsäde af korn på tunnlandet, som anses behöfligt å sydligare orter, och detta i anseende dertill, att samma jord årligen besådas med korn, hvarigenom jorden blifver så uppfylld med ogräs, att kornet måste sås tjockt för att qväfva ogräset och gifva någorlunda skörd. På många ställen finnas dock vackra undantag härifrån, och i den mån jordbrukaren får se nyttan af att ombyta sädesslagen, är det att hoppas ett bättre i detta afseende.

Jordens beskaffenhet är omvexlande, dels lätt mylla och dels sandmylla, båda slagen antingen på lerbotten eller på sand och grusbotten.

Med undantag af städernas jord och af åtskilliga hemmans- och lägenhetsinnehafvares i Piteå, Luleå, Råneå, Neder-Kalix och Neder-Torneå socknar, der ett slags koppelbruk är infördt, på sätt att en del af åkerjorden lägges gräsbärande för flera år, är allmänna brukningssättet hos allmogen ensäde. Vanligen besås samma åker årligen med korn, och träde förekommer sällan. Genom exempel af ståndspersoner, som idka jordbruk och dervid bruka jorden i sådant koppelbruk som här förut nämnts, hafva dock flera bland allmogen insett fördelen deraf, och så småningom börjat följa exemplet, och i den mån som afdikningar å de stora sankta fälten hinna verkställas, kommer äfven ett bättre brukningssätt otvifvelaktigt att allmännare tillämpas.

Att spanmålsproduktionen, särdeles under de sednaste fyra åren, varit otillräcklig för innevånarnes Tab. Litt. D behof synes af uppgifterna från tullkamrarne om import och export af spanmål samt mjöl, upptagne i nedanstående tabell Litt. D.

Den quantitet spanmål, som hvar och en person förbrukar, är mycket olika och beroende af tillgången. Under de sednare åren äro agnar och halm förmalne till mjöl och blandade med vanligt mjöl använde till brödbakning af åtskilliga bland befolkningen i aflägsna skogstrakter.

Handelspriserna å jordbrukets produkter variera efter mindre och större tillgång och regleras van- Tab. Litt. E ligen af priserna i öfriga delar af Riket, under de tider segelfarten är öppen, men om brist inträffar under vintern, uppjagas priserna. Efterföljande tabell Litt. E visar förhållandet härmed.

Markegångspriserna torde här icke behöfva upptagas, enär taxorna finnas tillgängliga i hvarje års författningssamling.

För att afhjelpa de behof, som uppkommo genom 1862 års svaga skörd, erhöilo länets innevånare, enligt Eders Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelse den 21 November 1862, dels *understöd* utan återbetalningsskyldighet med 25,000 R:dr, och dels ett räntefritt lån å 100,000 R:dr, hvaraf hälften återbetaltes påföljande år,

Tab. Litt. D.

Import och export af spanmål och mjöl:

	Spanmål.			Mjöl.			Mjålet, förvandladt till spanmål å 35 $\frac{5}{6}$ per kub.fot.	Summa spanmål, införd utöfverutförseln
	Införsel.	Utförsel.	Skilnad.	Införsel.	Utförsel.	Skilnad.		
	Kub.fot.	Kub.fot.	Kub.fot.	Centner.	Centner.	Centner.	Kubikfot.	Kubikfot.
År 1861.....	74,247	—	+ 74,247	14,892	—	+ 14,892	426	74,673
» 1862.....	215,947	16,544	+ 199,403	33,598	—	+ 33,598	960	200,363
» 1863.....	143,301	315	+ 142,986	17,202	—	+ 17,202	491	143,477
» 1864.....	166,002	—	+ 166,002	25,702	—	+ 25,702	734	166,736
» 1865.....	151,672	1,200	+ 150,472	65,428	1,059	+ 64,369	1,839	152,311
Summa	751,169	18,059	+ 733,110	156,822	1,059	+ 155,763	4,450	737,560
Medeltal årligen	—	—	—	—	—	—	—	147,512

Tab. Litt. E.

Handelspriser å jordbruksprodukter:

	Råg per Kubikfot.	Rågmjöl per Centner.	Korn per Kubikfot.	Potatis per Kubikfot.	Hårdvallshö per Centner.
År 1861.....	3 R:dr 2 öre	6 R:dr 25 öre	2 R:dr 62 öre	3 R:dr	1 R:dr 85 öre
» 1862.....	3 R:dr 33 öre	7 R:dr 50 öre	3 R:dr 2 öre	4 R:dr	1 R:dr 85 öre
» 1863.....	2 R:dr 77 öre	6 R:dr	2 R:dr 30 öre	3 R:dr 50 öre	1 R:dr 50 öre
» 1864.....	2 R:dr 94 öre	5 R:dr 75 öre	2 R:dr 46 öre	3 R:dr 25 öre	1 R:dr 50 öre
» 1865.....	2 R:dr 94 öre	6 R:dr	2 R:dr 77 öre	3 R:dr	2 R:dr 25 öre

men med återbetalningen af andra hälften har Eders Kongl. Maj:t, i anseende till följande årens svaga skördar, nådigst beviljat anstånd, hvadan 50,000 R:dr utestå oliqviderade vid periodens slut.

Efter 1864 års svaga skörd täcktes Eders Kongl. Maj:t, genom nådigt Bref den 2 December samma år, bevilja länets jordbrukande innevånare ett understöd utan återbetalningsskyldighet af 20,000 R:dr.

Under år 1865 blefvo åtskilliga byars och hemmans ägor uti Piteå och Neder-Luleå socknar skadade af *hagel*, hvarföre Eders Kongl. Maj:t genom nådigt Bref den 27 Oktober 1865 beviljade jordägarne ett räntefritt lån af 20,000 R:dr.

Dessutom har den enskilda välgörenheten med betydliga belopp, så i penningar som spanmål, bidragit att afhjelpa de brister, som de svaga årsväxterna förorsakat.

Dels för att bereda den jordbrukande befolkningen någon biförtjenst och dels för att afhjelpa dess eget behof, har under de tvänne sednare åren kännedomen om *linets* odling och beredning blifvit spridd genom Hushållnings-Sällskapets försorg, och synes denna växt trifvas väl och lemna en produkt, fullt ut lika god som Helsingelinet. Någon annan kulturväxt har icke under perioden införts.

Tab. Litt. F. Dels af de medel, som Rikets Ständer vid 1860 års Riksdag anvisade för *utdikningar* och *aftappningar* af sankta trakter till beredande af odlingsföretag, och dels af de vid 1863 års Riksdag anvisade medel till understödande af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar i de norra länen, som afse att förminska frostländigheten, har understöd erhållits till de arbeten, som i nedanstående tabell Litt. F. finnas upptagna.

Länets *Hushållnings-Sällskap* har genom sin verksamhet bidragit, att lifva och sprida hägen för jordbrukets förbättring, dels genom öfverläggningar och föredrag vid de allmänna mötena inom olika delar af landet, dels genom spridning af tryckta afhandlingar i åtskilliga ämnen, och dels genom utdelade priser vid anordnade utställningar af kreatur, redskaper, handaslöjd, jordbruks- och mejeri-produkter. Sällskapet har äfven bidragit till upprätthållande af länets landbruksskola, genom anslag till premier för lärlingarne. Att denna verksamhet burit goda frukter synes af hvad i början af denna afdelning är anfördt om allmogens visade håg för afdikningar.

Tab. Litt. G. Att det biträde, som Staten lemnat genom kringresande *agronomer*, äfven kraftigt bidragit till jordbrukets upphjelpande, ådagalägges deraf, att under de tre första åren en agronom och under de sednare tvänne åren två agronomer haft full sysselsättning under sommarmånaderna och ändå icke medhunnit att fullgöra alla ingångna reqvitioner. Uti följande tabell Litt. G redovisas deras verksamhet.

Tab. Litt. F. Anslag dels som lån och dels som understöd utan återbetalning för afdikning af sankta trakter, åren 1861 till och med 1865.

S o c k e n.	Areal vatten- dräkt mark, som förbät- rats. Qvadratrefvar.	Arbetskostnad, enligt förslag.		Erhållet Statsbidrag		A n m ä r k n i n g a r.
		R:dr	R:mt.	utan åter- betalnings- skyldighet. R:dr R:mt.	Lån. R:dr R:mt.	
Carl Gustafs	6,720	24,000	—	15,000	—	Utdikning af Kuckola-myran; beviljad år 1861.
” ”	2,800	15,650	6,000	—	—	Dito i Lappträsk by; d:o 1864.
Neder-Torneå	2,716	25,933	10,000	—	—	Dito i Sangis och Seivits byar; d:o 1864.
Piteå	4,234	33,730	11,000	—	—	Dito i Himmingsmark; d:o 1864.
Korpilombolo	437	3,080	1,540	—	—	Dito af Stor- och Palomyran; d:o 1864.
Neder-Luleå	7,218	27,155,80	13,500	—	—	Dito i Rutviks by; d:o 1865.
Öfver-Luleå	1,206	1,750	850	—	—	Dito i Svartby; d:o 1865.
Råneå	645	2,570	1,250	—	—	Dito i Niemisels by; d:o 1865.
Neder-Torneå	3,258	13,000	6,000	—	—	Dito i Mattila och Neder-Vojakala byar; d:o 1865.
Summa	29,234	146,868,80	50,140	15,000	—	

Största antalet af de uppgjorda planerna hafva ännu icke kommit till utförande, hufvudsakligen af brist på förlagskapital, enär skördarna icke varit tillräckliga till jordbrukarnes underhåll, än mindre lemnat något öfverskott till bekostande af större afdiknings- och odlingsföretag.

Länets lägre *landbruksskola*, förlagd i Afva af Neder-Luleå socken, har varit i verksamhet under hela perioden, och undervisning der meddelats icke blott uti de i reglementet för sådana skolor föreskrifna ämnen, utan äfven i en mera omfattande kurs i skogshushållningen. Vid skolan äro platser för tolf elever.

Trädgårdsskötseln bedrifves icke af allmogen, men hos de ståndspersoner, som äga jord, odlas de vanligaste köksväxterna, hvilka i allmänhet trifvas och gå väl till. Frukträdsodling har under de sednare åren försökts i Piteå och lemnat mogna körsbär och äpplen. Blomsterodling i krukor är mycket allmän i landet. De försök med frukträdsodlingar, som blifvit utförda, hafva tillkommit genom Telegraf-kommissariern Ringius' varma nit för allt, som rör trädgårdsanläggningar.

För att biträda allmogen vid afdikningar, har länets landsting vid dess sammanträde 1864 beslutat antaga fyra *dikningsförmån*; och åt dem anslagit aflöning. Häraf antogos tvänne under början af år 1865 och användes under sommaren att biträda agronomerna, för att derigenom vinna insigt i sina åligganden, hvarjemte den ena af dem erhöll undervisning om insamlandet och användandet af *ätliga svampar*, för att sedermera sprida denna kunskap bland befolkningen.

B) *Boskapsskötsel*. Antalet af vinterfödda kreatur är angifvet i bifogade tabell N:o 3.

Tab. N:o 3.

Boskapsskötseln är icke i det blomstrande skick, som den borde vara i denna nordliga provins, och svältutfodring är här likasom på många andra ställen den vanligaste utfodringen. Ehuru det finnes vackra undantag härifrån, och hemmansägarna i allmänhet erkänna fördelen af att icke hålla flera kreatur än som kunna födas väl, så vilja dock de flesta, af gammal vana, och särdeles husmödrarna kunna tala om det stora antalet kreatur, som finnes i ladugården. Äfven häruti är dock att småningom motse ett bättre, genom åtskilliga jordbrukares berömvärda bemödanden att föregå med godt exempel och derigenom praktiskt visa fördelarna af en riklig utfodring och god skötsel, äfvensom genom de bemödanden, som Hushållnings-Sällskapet härför ådagalägger. Dessa omdömen om ladugårdsskötseln gälla dock egentligen de Svenska inbyggarna, med undantag delvis af Neder-Kalix socken. Uti de Finska socknarna deremot skötas ladugårdarna i allmänhet med omsorg, och dels genom denna bättre skötsel, dels genom sparsammare hushållning med gräddan kunna jordbrukarna i dessa socknar tillverka och försälja betydliga kvantiteter smör, hvaremot hemmansägarna i de Svenska socknarna, med undantag af Kalix, producera mindre kvantiteter och icke mycket mera, än som åtgår inom orten. I ett land, der nattfroster under sommaren ofta nog skada och förstöra sädesgrödan, borde jordbruket dock hufvudsakligen afse att producera boskapsfoder, för att genom en kraftig utfodring öka ladugårdens afkastning och på samma gång förbättra jorden.

Tab. Litt. G. Sammandrag af agronomernas verkställda arbeten under åren 1861—1865.

	Antal förrätningställen.	Undersökt jordvidd i kvadratref för					Summa vidd kvadratref.
		afdikning af åker och äng.	odling af högländ mark.	aflikning af kärr och mossar.	ängsvattning.	sjösänkning.	
År 1861	23	6	129	4,418	6,429	19,040	30,022
» 1862	50	202	840	6,003	9,979	2,072	19,096
» 1863	79	—	2,240	8,999	6,244	2,604	20,087
» 1864	52	—	56	44,537	1,960	2,727	49,280
» 1865	82	28	—	42,438	3,192	728	46,386
Summa	286	236	3,265	106,395	27,804	27,171	164,871

Tillgången af hö och halm har i förhållande till den jordvidd, hvarifrån skörden tagits, varit dels god och dels medelmåttig.

Antalet af vinterfödda kreatur är visserligen högre nu än vid början af perioden, men så länge utfodringen icke är sådan den borde vara, lär denna tillökning icke få anses såsom bevis på en förbättrad boskapsskötsel.

Spannmål till kreatursutfodring begagnas icke mycket, och särdeles har detta varit förhållandet under de år, då skörden deraf varit otillräcklig till föda för befolkningen.

Den enda ladugårdsprodukt, som försäljes utom landet, är smör, men kvantiteten är okänd.

Handelspriserna på kreatur och ladugårdsprodukter hafva varit efter tillgång och beskaffenhet för

1 centner smör	40 à 55 R:dr.
1 d:o färskt kött	10 à 25 »
1 ko	25 till 90 »

Ortens kor äro i allmänhet småväxta och knotiga, men gifva det oaktadt vid någorlunda god utfodring mycken mjölk. Till förbättrande af kreatursracen har Hushållnings-Sällskapet anskaffat tvänne Ayrshirs-tjurar, hvilka varit stationerade på flera ställen inom länet.

Jordbruksarbetet besörjes af hemmansägarna med deras husfolk och tjenare samt tidtals med legda arbetare. Den här befintliga lösa befolkningen, kallad inhysingar (backstugusittare), och som utgör omkring tre tiondedelar af hela befolkningen, sysselsättes för det mesta vid trävarurörelsen, emedan denna rörelses idkare betala högre dagspenning än jordbrukarna kunna gifva, hvarföre jordbruket af denna arbetspersonal hitintills haft litet eller intet biträde.

Under sednare åren hafva 211 särskilda *jordafsöndringar* från hemman, dels under ständig besittning och dels för viss tid, kommit till stånd, och dessa lägenheters innehafvare hafva förbundet sig att tillhandagå hemmansägaren med arbete. Den rikliga tillgången på odlingsjord, som i allmänhet finnes inom hemmansägarnes områden, lemna utväg att, genom nedsättande af jordtorpare, anskaffa en ständig arbetspersonal, och för att härtill uppmuntra, har Hushållnings-Sällskapet utfäst belöningar för anläggandet af sådana jordtorp, hvars brukare till hemmansägarna erlagga ett visst antal dagsverken om året.

Dagsverksaflöningen har, då arbetaren sjelf hållit sig kost, varit om sommaren 1,50 till 2,25 samt vintertiden 1 à 1,25 om dagen. Stattorpare och statfolk finnas icke.

C) *Skogshushållning*. Enär flera boställens skogsmarker dels äro samfälda med byalag och dels icke ännu vid afvittring afskiljda från kronans mark, så kan någon tillförlitlig upplysning om dessa skogars vidd icke meddelas. De stå icke heller under allmän vård, utan äro öfverlemnade till boställsinnehafvarnes begagnande, på sätt författningarna härom stadga.

Efter förrättade och afslutade afvittringar i Neder-Luleå, Piteå, Öfver-Luleå, Råneå, Neder-Kalix, Neder-Torneå och Carl Gustafs socknar, och sedan hemman, nybyggen, privilegierade sågverk och lägenheter blifvit tilldelade dem tillkommande områden, återstå krono-öfverloppsmarker till en vidd af

duglig skogsmark	2,784,863,53 kvadratref
samt impedimenter	846,956,91 »

Summa 3,631,820,44 kvadratref, eller 28 kvadratmil,

hvilka områden dels undergått och dels skola undergå besigtning, för att derpå grunda förslag till deras framtida användande, hvaremedellertid de stå under jägeribetjeningens vård och tillsyn.

Tab. Litt. H. Dels från nämnde öfverloppsmarker, dels från kronohemmans och nybyggens områden, och dels från ännu icke afvittrade skogar hafva effekter blifvit, på sätt Eders Kongl. Maj:ts nådiga Bref den 11 April 1844

föreskrifver, efter utsyning afhemtade till det belopp och mot erläggande af de afgifter, som finnas intagna i efterskrifne tabell Litt. H öfver beviljade skogsafverkningar under åren 1861—1865.

Dessutom har jägeribetjeningen tagit i beslag och försålt olofligen afverkade skogseffekter till det belopp, som förekommer i nedanstående tabell Litt. I öfver i beslag tagna och försålda olofligen afverkade skogseffekter.

Enligt jägmästarens uppgift har jägeribetjeningen vid laga domstol under femårsperioden anhängiggjort 44 mål, hvaraf 42 om skogsåverkan, 1 om skogseld och 1 om våld och bruten qvarstad. I de tvänne sistnämnda samt uti tolf af de förra äro de tilltalade ålagda böter, uti fem värjemålsed, uti två frikända och tjugutre mål äro ännu icke slutligen afgjorda.

Sedan Kongl. Skogs-Styrelsen under år 1861 underdånigst föreslagit, att afsätta en *kronopark* vid Muonio elf i Pajala socken, och efter det mätningar och undersökningar hållits, hvarvid befanns, att den föreslagna marken utgjorde 717,700 kvadratref, har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande under år 1865 på underdånigst anförda skäl föreslagit, att af denna trakt ett område af omkring 365,400 kvadratref må till sådant ändamål afsättas. Likaledes har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ingifvit underdånigt förslag, att af de här ofvan uppräknade efter afvittringarne öfverblefne kronoöfverloppsmarkerna i Neder-Kalix och Råneå socknar må inrättas kronoparker, dels för att på detta sätt värda och tillgodogöra skogsmarken, och dels för att härigenom på åskådligt sätt visa allmogen, huru skogshushållning rätteligen bör ordnas och handhafvas. Dessa frågor äro icke vid periodens utgång afgjorda, hvarföre redogörelse för kronoparkernas vidd med mera kommer att tillhöra nästa femårsperiod.

Mycket har både talats och skrivits om misshushållningen med skogarna, och att sådan ägt rum är onekligt, ehuru detta omdöme tilläfvarens mera gäller hemmansägarnes närbelägna, än kronans marker, de der äro mera aflägsse. Å kronoskogarna har under de sednaste tio åren ingen annan afverkning varit tillåten, än den, som verkstälts efter *jägeribetjeningens* utsyning af hvad skogen med beräkning af framtida bestånd

Tab. Litt. II.

Beviljade skogsafverkningar.

	Sågtimmer af skadad skog.	Sågtimmer eller klössar.	Bjelkar.	Kolved.	Lass tjärved.	Hustimmer eller skepps plankor.	Mastspiror.	Stubböresafgift enligt markgång. R:dr R:mt.
År 1861.....	66,308	345,829	22,152	—	3,870	1,000	1	101,821,17
» 1862.....	41,224	332,183	15,797	—	5,712	1,110	—	87,565,01
» 1863.....	85,605	180,409	9,149	270	16,339	—	—	58,365,62
» 1864.....	32,979	316,612	19,467	—	5,203	—	12	90,695,28
» 1865.....	34,925	218,346	7,707	—	3,515	—	—	69,057,59
Summa	261,041	1,393,379	74,272	270	34,639	2,110	13	407,504,67

Tab. Litt. I.

Beslag å oloflig skogsafverkning.

	Mastspiror.	Bjelkar.	Sparrar.	Sågtimmer.	Byggnadsvirke.	Flatvirke.	Försäljningssumma. R:dr R:mt.
År 1861.....	—	72	3,027	388	—	—	2,474
» 1862.....	—	27	493	9,583	—	—	2,490,56
» 1863.....	1	34	1,221	1,276	245	346	1,865,34
» 1864.....	—	1,464	346	8,494	3,434	280	8,442,96
» 1865.....	—	1,312	3,215	10,701	702	—	5,633,59
Summa	1	2,909	8,302	30,442	4,381	626	20,906,45

ansetts kunna lemna. Visserligen har åverkan äfven ägt rum, men denna har alltid haft till följd, att den åverkade trakten mindre anlåtats vid efterföljande årens utsyningar. Å kronans skogar i lappmarkerna kan icke annat än bjelkar och sågtimmer afverkas, emedan mindre värdefulla skogseffekter icke bära kostnaden för den långa och besvärliga flottningen; och enär till bjelkar och sågtimmer icke användes annat än mogen skog, så torde det ej vara så farligt med misshushållningen på dessa trakter. Annorlunda är förhållandet med hemmansägarnes skogar. Ifrån många af dessa hafva årligen huggits och skeppats betydliga kvantiteter sparrar, hvartill användes den under sin frodigaste växt varande ungskogen, hvarigenom ämnena till en vacker timmerskog utödas. Ett stort antal af allmogen inser äfven de vådor, som en sådan hushållning med skogen medför för framtiden, och har såväl genom länets Hushållnings-Sällskap, som genom Landstinget hos Eders Kongl. Maj:t gjort underdånig framställning om behovet af att afhjelpa och förekomma denna skogsförödelse, som efter deras förmenande lättast kunde vinnas antingen genom hög tull eller förbud för utförsel af virke under vissa uppgifna dimensioner.

Jägeribetjeningens antal har under perioden tillökats och bestod vid dess slut af:

- 1 Jägmästare, tillika traktförvaltare, med 1,200 R:dr i lön;
- 5 Öfverjägare, äfven traktförvaltare, med 1,000 R:drs lön för hvardera;
- 6 Skogsuppsyningsmän, med 150 R:dr i lön hvardera och högst lika stort belopp i flitpenningar;
- 11 Skogsuppsyningsmän, med 100 R:dr hvardera i lön och likaledes högst samma belopp i flitpenningar.

Inom länet finnas visserligen icke någon *skogsskola*, men vid länets landtbruksskola undervisas lärlingarne i skogshushållning till det omfång, som i Eders Kongl. Maj:ts nådiga Stadga för Skogsläroverken i Riket den 25 Maj 1860 för skogsskolor är föreskrifvet.

Inom länet finnas 47 större och mindre *sågverk*, hvaraf 37 äro grundade på timmerköp, dels från enskilda och dels från kronans skogar; 10 sågverk hafva, enligt gamla privilegier, rättighet till stockfångst från kronans skogar, och dessutom hafva 3 sågverk i Westerbotten, likaledes enligt privilegier, rättighet att årligen hemta ett bestämdt antal träd från kronomarken i Norrbotten. De privilegierade sågverkens rättigheter äro dock, enligt Kongl. Brevet den 29 Maj 1852, numera utbrutna, hvarvid de erhållit vissa begränsade områden, inom hvilka skogsfångst får tagas, med undantag uti Arvidsjaurs socken, der utbrytningen är under läggning.

Tab. Litt. K. Enligt meddelade uppgifter från tullkamrarna hafva skogseffekter *exporterats* till det belopp, som upptages i motstående tabell Litt. K.

Tab. N:o 5. *Dödade rofdjur* finnas upptagna till antalet i bilagde tabell N:o 5. Belöningarna utgå enligt nya jagtstadgan.

Tab. N:o 6. *Af rofdjur dödade husdjur* äro till antalet upptagna i tabellen N:o 6, hvaruti dock icke finnes upptaget det antal renar, som på sådant sätt äro dödade, i anseende till svårigheten att härom erhålla upplysning; antagas kan dock, att detta antal icke understiger 3,000 stycken och värdet således 30,000 R:dr.

Tab. N:o 7. *E) Bergs- och brukshandtering samt F) Fabriker, manufaktur och handverk.* Uti bifogade tabeller N:o 7 a och N:o 7 b är intaget hvad som hör till denna afdelning.

Ehuru det i provinsen finnes riklig tillgång på åtskilliga slag af malmer, särdeles jern och koppar, har något ordnadt bergsbruk ändock icke ännu kommit till stånd. Orsaken härtill torde hufvudsakligen böra sökas deruti, att malnfälten ligga i grannskapet af fjellen på långt afstånd från hafskusten, och att derföre betydliga förlagskapitaler erfordras, för att bereda lätta kommunikationer, emedan thy förutan någon vinst af bergsrörelsen ej kan påräknas. Man må blott ihågkomma, att Gellivaara rika, snart sagdt outtömliga jernmalmsberg, det enda som varit föremål för någon betydligare bearbetning, och som är beläget i Gellivaara lappmark, ännu saknar vanlig landsvägsförbindelse med hafskusten på en sträcka af tio och två tredjedels mil, enär på denna väglinie, som går från Gellivaara genom Öfver-Kalix till Töre hamn i Neder-Kalix och utgör

18 och en tredjedels mil, endast sju och två tredjedels mil vanlig sommarlandsväg finnes. Såväl första bearbetaren, som sednare ägare af Gellivaara hafva forslat malmen efter rendjur från grufvorna ner till i grannskapet af hafskusten anlagda masugnar, men detta befordringsmedel har befunnits allt för otillräckligt, att derigenom kunna med fördel drifva och utvidga jernhandteringen, hvarföre denna numera nästan afstannat. Man har i sednare tider väckt åtskilliga förslag om anläggning af en ändamålsenlig kommunikation, hvarvid företräde lemnats åt anläggning af jernväg från Gellivaara till Luleå elf vid Storbacken omkring 10 mil samt kanalisering af elfven, som derifrån har en längd af 12 mil ner till hafskusten, hvilket arbete nu är under utförande.

Öfver *jernhandteringen* har Bergmästaren i länet afgifvit nedanstående redogörelse i tabell. Litt. L. Tab. Litt. L.

Jernmalmsbrytningen, hvilken, enligt denna redogörelse, lemnat 127,245 centner malm, har hufvudsakligen ägt rum i Ristjärens, under Rosfors bruk lydande, grufvor. Derstädes har nemligen brutits 104,335 centner malm, då deremot i Gellivaara, Luossa, Kiruna och Svappavaara malmfält tillsammans ej upptagits mer än 22,910 centner.

Genom förnyade mutsedlar eller genom hvilostånd hafva under ifragavarande tid såväl silfvermalmsfältet i Näsafjell som kopparmalmsfälten i Sehiangeli och Svappavaara samt nästan hela Gellivaara jernmalmsfält varit försvarade. Nya fyndigheter af anmärkningsvärd beskaffenhet hafva under denna tid ej blifvit upptäckta.

Tab. Litt. K.

Export af skogseffekter.

	Spiror.	Sparrar.	Bjelkar.		Bjelkar och Sparrar.	Plankor.		Bräder.		Plankor och Bräder.	Pottaska.	Tjära.		
	St.	Stycken.	Stycken.	Kub.fot.	Stycken.	Tolfter.	Kub.fot.	Tolfter.	Kub.fot.	Kub.fot.	Centner.	Tunnor.	Centner.	
Till utrikes ort:														
År 1861.....	1,923	140,052	51,119	—	—	75,634	—	52,916	—	—	—	7,485	—	
» 1862.....	586	95,778	62,394	—	—	75,583	—	47,335	—	—	—	31,397	—	
» 1863.....	835	84,632	81,977	—	—	83,368	—	44,753	—	—	120	32,318	—	
» 1864.....	385	72,570	3,374	636,517	—	22,312	789,740	11,726	208,533	591,259	—	1,652	17,551	
» 1865.....	685	149,025	11,122	1,213,333	—	69,730	1,644,625	12,870	704,922	—	—	1,957	7,721	
Summa	4,414	542,057	209,986	1,849,850	—	326,627	2,434,365	169,600	913,455	591,259	120	74,809	25,272	
Till inrikes ort:														
		Stycken.	Kub. f.											
År 1861.....	—	4,416	—	568	—	—	2,295	—	28,016	—	—	660	5,435	—
» 1862.....	—	417	—	—	—	1,219	404	—	18,418	—	23,797	632	4,982	—
» 1863.....	—	430	—	—	—	800	2,291	—	11,205	—	24,155	406	18,294	—
» 1864.....	—	673	—	—	—	—	9,600	1,454	45,076	9,167	520	6,807	—	
» 1865.....	—	1,617	2,500	56	—	—	1,438	72,105	15,232	102,620	—	300	9,556	—
Summa	—	7,553	2,500	624	—	2,019	7,128	81,705	74,325	147,696	57,119	2,518	45,074	—
Summa export	4,414	549,610	2,500	210,610	1,849,850	2,019	333,755	2,516,070	243,925	1,061,151	648,378	2,638	119,883	25,272

Tab. Litt. L.

Jernhandteringen.

	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	Summa.
	Centner.	Centner.	Centner.	Centner.	Centner.	
Jernmalmsbrytningen.....	23,525	19,862	24,552	30,754	28,551	127,245
Tackjern.....	10,353	6,091	6,770	8,520	7,803	39,537
Gjutgoods ur kupolugn.....	707	926	1,711	1,580	2,127	7,351
Stång- och ämnesjern.....	8,574	4,521	4,724	5,551	5,940	29,310
Manufaktur.....	1,907	1,373	1,200	1,692	2,299	8,471

Af de fem inom länet befintliga, i brukbart skick varande, *masugnarne* hafva under denna period endast tvänne varit begagnade. Af tillverkade 39,537 centner tackjern belöper sig på Rosforss masugn 35,546 centner, och återstoden 3,991 centner på Torneåforss masugn.

Stångjernstillverkningen, uppgående till 29,310 centner, har varit fördelad sålunda, att 8,513 centner utgått från Gellivaara bolags verk; men 20,797 centner hufvudsakligen från Rosforss och Degerforss bruk.

Af *jernmanufakturen*, utgörande 8,471 centner, har likaledes minsta delen utgått från Gellivaara bolags verk, nemligen 1,681 centner, som blifvit tillverkade vid de bolaget tillhöriga bruken.

Göres en jämförelse emellan denna och den närmast föregående femårsperiodens tillverkningsbelopp, finner man, att under den sednare ett betydligt tillbakagående ägt rum, utom i afseende på jernmalmsbrytningen och gjutgoodsproduktionen. Jernmalmen, hvaraf produktionen ökats med 42,856 centner, har nemligen till största delen under den sednare perioden brutits i Ristjärens grufvor, derifrån under den föregående högst obetydliga kvantiteter upptogos. Deremot ägde då malmbrytning rum i Gellivaara malmfält, dock ej till länets hela behof, emedan under denna period maln äfven hemtades från sydligare orter.

Tillverkningen af tackjern har nedgått med 45,816 centner, hvilket härleder sig deraf, att Gellivaara bolags masugnar, som under förra perioden tillverkade omkring 60,000 centner, under den nu tilländalupna ej någon gång varit begagnade.

Gjuteriet vid Rosforss, som anlades år 1860, har sedan denna tid årligen varit i gång.

Beträffande stångjernet, har ett tillbakagående i produktionen, öfverhufvud uppgående till 59 procent af föregående periodens hela tillverkning, förekommit vid samtliga bruken, dock i största skala vid Gellivaara bolags verk, der tillverkningen nedgått från 55,016 till 8,513 centner samt vid Töreforss från 11,432 till 160 centner.

Förhållandet är enahanda vid manufakturverken, der dock minskningen i produktion ej uppgår till mer än 3,721 centner.

Mindre gynnsamma konjunkturer samt en mera indräktig trävarurörelse torde härtill kunna anses vara orsaken och för Gellivaara-verkens ägare äfven förhoppningen att genom en lättare kommunikation inom kort med större fördel och i stor skala kunna göra sig tillgodo Gellivaara malmfälts rikedomar.

Några större *fabriker* finnas icke i länet, ty de färgerier och garfverier, som i tabellen äro upptagna, äro egentligen att hänföra till handtverksrörelse.

Tab. Litt. M. *Binäringar* bestå af huggning och aptering af skogseffekter, tjärubräning, pottaske- och salpeter-tillverkning, något båtbyggeri och fiske. Salpeterstillverkningens belopp och kostnad efter statens lösningspris har utgjort det i nedanstående tabell Litt. M upptagna.

Denna näring, som hufvudsakligen bedrifves i Piteå socken och lappmark, har årligen aftagit och kommer troligen mer och mer att aftaga, enär tillverkarne finna fördelen af att använda råämnena till förbättring af jordbruket.

Fisket utgör en vigtig binäring och består hufvudsakligen af laxfiske uti de flera elfvar, som utmynna i Bottniska viken. Under perioden hafva tvänne personer erhållit undervisning i *fiskodling* vid den af staten härför ordnade anstalt i Ångermanelfven. Derjemte hafva på länets Hushållnings-Sällskaps föranstaltande såväl

Tab. Litt. M.

Salpeterstillverkning.

	1861.		1862.		1863.		1864.		1865.	
	Tillverkning. Centner.	Kostnad. R:dr R:mt.	Tillverkning. Centner.	Kostnad. R:dr R:mt.	Tillverkning. Centner.	Kostnad. R:dr R:mt.	Tillverkning. Centner.	Kostnad. R:dr R:mt.	Tillverkning. Centner.	Kostnad. R:dr R:mt.
Salpeter.	416,12	18,725,40	351,74	15,828,30	305,53	12,092,25	197,43	8,489,85	285,59	12,034,30

laxfiskena som strömmingsfiskerierna varit besökta af de på statens bekostnad kringresande undervisare i denna näringsgren.

Husslöjd idkas för det mesta endast till husbehof och något till afsalu inom provinsen. Den sammanfaller i öfrigt med arbeten, tillhörande förr omnämnda näringar.

4. Kommunikations-anstalter och varubyten.

A) *Landkommunikationer*. Uti tabellerna N:o 8 a och N:o 8 b redogöres för vägarne längd, Tab. N:o 8. omlagda och nyanlagda vägar, gästgifverier och derifrån utgångna hästar till resandes fortskaffning. Vägunderhållet är fördeladt på hemmansägarne.

Under perioden fullbordade nya vägar äro: från Öfver-Torneå kyrka till Pajala 10,3 mil, för hvilket arbete Eders Kongl. Maj:t nådigst fastställt plan den 4 September 1858, med ett statsbidrag af 67,500 R:dr, hvarförutom vägbyggnadsskyldige tillskjutit 10,442 R:dr utom arbete in natura, och är vägbyggnaden fullbordad, afsynad och godkänd år 1865; från Storbacken vid Luleå elf till sjön Waikijaur i Jockmocks lappmark 5,1 mil, hvartill plan är nådigst fastställd den 24 Maj 1861, med ett statsbidrag af 40,000 R:dr, och är arbetet fullbordadt af Jockmocks vägbyggnadsskyldige samt afsynadt och godkändt 1865; från Roknäs by till Åby elf i Piteå socken, samt från Boksels by till kyrkan i Arvidsjaur lappmark, tillsammans 5,4 mil, utgörande en del af föreslagen väg emellan Piteå stad och Arvidsjaur, är plan för väganläggning nådigst godkänd den 8 Maj 1861, med ett statsbidrag af 50,000 R:dr, hvarjemte vägbyggnadsskyldige tillskjutit 52,482 R:dr; arbetet är fullbordadt och godkändt; från Skröfvens by till Lejpojärf i Gellivaara lappmark 3,8 mil, utgörande en del af föreslagna väglinien emellan Öfver-Kalix och Gellivaara, hvartill Eders Kongl. Maj:t genom nådigt Bref den 17 April 1863 anvisat 40,000 R:dr, för att dermed bereda arbetsförtjenst åt den af missväxt nödlidande befolkningen, och är arbetet utfördt genom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes försorg samt år 1865 afsynadt och godkändt.

Omläggning af landsvägar hafva verkställts: emellan Sangis och Seivits gästgifvaregårdar i Neder-Torneå och Neder-Kalix socknar till en längd af 0,8 mil, hvartill planen nådigst godkändes den 15 Oktober 1858 med ett statsbidrag af 7,500 R:dr, hvarförutom vägbyggnadsskyldige tillskjutit 600 R:dr jemte arbete in natura; och är vägomläggningen fullbordad, afsynad och godkänd under perioden. Emellan Luleå gamla stad och Gäddvik är allmänna landsvägen omlagd på en längd af 0,3 mil, hvilket arbete bekostats af väghållningskyldige med 1,400 R:dr.

Allmänna landsvägen är på fyra ställen afskuren af större vattendrag, hvaraf Rånea elf är försedd med tvänne *broar*, men öfver Piteå, Luleå och Kalix elfvar begagnas *färja* mot ersättning efter taxa. Likaledes begagnas *färja* öfver Kalix elf vid häradsvägen emellan Neder- och Öfver-Kalix samt öfver sjön Pirtiniemi emellan Öfver-Torneå och Pajala.

Näst afdikning af sankta trakter äro landsvägsanläggningar de af behofvet mest påkallade arbeten. Mycken tid förspilles af brist på vägar, och mest af dem, för hvilka tiden är dyrbarast och enda kapitaltillgången. Kronohemmansåboen och nybyggaren, som har sitt hem uppe i skogarna långt ifrån allmän farväg, måste, för att fortskaffa såväl de lefnadsförnödenheter, hvilka måste inköpas, som de, hvilka kunna vara att försälja, sjelf vara lastdragare och bära bördorna, hvarigenom en mängd dagsverken gå förlorade, hvilka bättre kunde och behöfde användas vid jordbruket. Någon förändring i detta olyckliga förhållande vinnes icke förrän vägar blifva anlagda och varutransporten underlättad emellan hafskusten och det inre landet.

B) *Sjökommunikationer* underhållas dels emellan de olika hamnarne i länet och dels emellan dessa och hufvudstaden af seglande fartyg samt af ångfartygen Chapman, Niord, Volontär och Haparanda.

De vanliga *hamnarne*, hvarifrån ortens produkter skeppas till in- och utrikes orter, äro: Salmis, $\frac{3}{4}$ mil från Haparanda, med 13 fots djup; Sangis, med 19 fots djup; Kalix med 21 fot, Töre med 12 fot, Ström-

sund med 14 fot, Råneå med 14 fot, Strapösund med 17 fot, Luleå och Gäddvik med 15 fot, Harrbäcken med 16 fot, Piteå med 14 och Jäfre med 13 fots djup, hvarjemte djupare vatten till 20 fot och mera vanligen möter $\frac{1}{4}$ till $1\frac{1}{2}$ mil utanför dessa platser. hvarrest fyllnadslast intages.

Vid Piteå stad har hamnen blifvit fördjupad och lastbrygga anlagd, hvartill planen erhöill nådigt godkännande den 5 Juli 1861, upptagande hela arbetskostnaden till 48,000 R:dr, och erhöills härtill ett statslån af 26,000 R:dr.

Tab. Litt. N. Uppgifter rörande lots-, fyr- och båkinrättningar finnas intagna i nedanskrifne af Lotsfördelningschefen afgifne tabell Litt. N.

Flottleder för skogsprodukter begagnas efter alla de elfvar, som falla ut i hafvet, samt uti flera af elfvarnes sidovattendrag.

Sjötrafik har under sista året börjat på Luleå elf med trenne *ångbåtar*, nemligen en emellan Luleå stad och Hedens forssar, den andra emellan nämnda forssar och Edeforss, samt den tredje emellan Edeforss och Storbacken, tillsammans på en längd af 12 mil. Äfvenledes har kommunikation sjöledes ordnats såväl emellan Neder-Kalix kyrka och den derutanför liggande lastageplatsen, som emellan Haparanda stad och dess lastageplats, Salmis hamn, medelst ångslupar.

För att bereda lättad kommunikation emellan hafskusten och Gellivaara malmberg, har det bolag, som äger de såkallade Gellivaara-verken, förbundet sig att, emot åtnjutande af statsbidrag, anlagga *kanaler* med lutande planer förbi Hedens forssar på en längd af en mil, samt förbi Edeforssen $\frac{1}{4}$ mil, båda belägna i Luleå elf, som för öfrigt är segelbar och härigenom bereder en oafbruten kommunikation från hafskusten upp till Storbacken och Norrvik vid lappmarksgränsen, på en längd af öfver 12 mil. Ifrån sistnämnde ställe har samma bolag förbundet sig att anlagga *jernväg* för lokomotiv till Gellivaara malmberg, utgörande en längd af 10 mil. Utom den bergverksrörelse i stor skala, som säkerligen kommer till stånd, när denna kommunikationsled blifver fullbordad, skall derigenom äfven kolonisationen kraftigt befordras och uppodling af de många lägenheter, som finnas deromkring, påskyndas.

Vid periodens slut funnos inom länet 3 *postkontor*, 4 *postexpeditioner* och 13 *poststationer* samt 5 *telegrafstationer*.

Tab. N:o 9. C) *Sjöfart och handel*. Bifogade tabeller N:o 9 a och N:o 9 b upptaga antal, lästetal och besättningar å hithörande fartyg och större båtar, samt handlande i städerna och på landet.

Landthandeln öfver riksgränsen bedrifves med Storfurstendömet Finland öfver tullstationerna i Haparanda och Torneå städer, hvarigenom hit införas hästar, lax, smör, kött, tjära, fjäder och oberedda hudar, och utföras diverse andra köpmannavaror. Med Norge drifves handel genom utförsel af smör, renkött, ren-

Tab. Litt. N.

Anstalter för sjöfartens säkerhet m. m.

År.	Sjömärken.								Lotsplatser.	Lotsar.	Fartyg, som erlagt infartsavgift.	Lotsade fartyg.		Influtna medel af			Summa.
	Fasta.				Flytande.							Inrikes seglare.	Utrikes seglare.	inrikes sjöfarten.		utrikes sjöfarten.	
	Fyrar.	Känningsbåkar.	Stängmärken.	Stenkummel.	Bojar.	Konprickar.	Remmare.	Vanliga prickar.						Infartsavgift.	Lotspenningar.		
												R:dr	R:mt.			R:dr	
1861.....	1	3	9	1	6	6	2	239	10	36	97	179	682	381,35	1,437,70	15,027,47	16,846,52
1862.....	1	3	9	1	8	5	8	240	10	36	185	217	654	730,93	1,990,86	15,540,33	18,262,12
1863.....	1	3	9	2	8	5	8	240	9	37	255	262	649	1,134,01	2,465,76	16,101,50	19,701,27
1864.....	1	3	9	2	8	5	12	254	9	37	166	145	461	790,53	1,452,93	12,344,87	14,588,33
1865.....	1	3	9	2	5	4	16	256	9	38	163	146	822	800,98	1,354,69	21,954,30	24,109,97

hudar och fogel, samt införsel hit af mjöl, torsk och sill. Transporten till och från Norge besörjes af Lapparne med deras rendjur.

Ortens exportartiklar bestå hufvudsakligen af bjelkar, sparrar, spiror, plankor, bräder och tjära, som utföras till utrikes ort, uti för det mesta utländska och synnerligast Norska fartyg. Derjemte utföres smör, lax, renstekar, renhudar och hornlim till Stockholm. Importen består af spanmål, mjöl, kaffe, socker, vin, spritdrycker, kläden och bomullstyger, m. m.

Antalet *minuterings- och utskänkingsställen* under sednaste året hafva varit i städerna fyra af hvarterdera slaget med en afgift af 13,553 R:dr 50 öre samt på landet nio utskänkingsställen med en afgift af 2,800 R:dr, hvilka medel fördelas på sätt författningarna härom stadga. Härvid bör anmärkas, att i Torneå fögderi icke finnes något försäljningsställe för spritdrycker å landsbygden.

5. Kameralförhållanden.

Oförmedlade *hemmantalet* i hela länet utgjorde:

Tab. N:o 10.

vid periodens början	756 ⁴⁸⁸³ ₁₈₈₃ mantal
och vid dess slut	796 ³¹⁸⁰ ₃₁₈₀ »

och har således vunnit en tillökning af 39³⁹⁷₃₉₇ mantal, härledande sig derifrån, att en mängd nybyggen efter tilländagångna frihetsår inträdt i skattskyldighet, dels för hela, dels för halfva räntan. Förhållandet med hemmantalet, jordnaturer och brukningsdelar m. m. inhemtas i öfrigt närmare af bilagde tabell N:o 10 *a* och i fråga om städernas jord af tabellen N:o 10 *b*.

Under perioden äro till anläggning emot frihetsår upplätne:

	Nybyggen.	Torp.
år 1861	36,	6.
» 1862	52,	7,
» 1863	25,	7,
» 1864	138,	5,
» 1865	9,	4,

tillsammans 260 nybyggen och 29 torp, hvarförutom inalles 539 stycken lägenheter blifvit till hemmans och nybyggens förmering eller emot särskild smörränta tillsvidare upplätne.

Etthundrafemtiofire kronohemman om tillsammans 23⁵⁹⁴₅₉₄ mantal hafva under perioden blifvit dels till *skatte köpte*, dels på grund af fullgjorda byggnads- och odlingskyldigheter, enligt Kongl. Brevet den 6 Maj 1817, till skatte omförde utan löseskillings erläggande. Tvänne nybyggen hafva förfallit i *ödesmål*, af hvilka dock det ena sedermera ur ödesmålet åter upptagits.

Beloppet af det till krononybyggare under perioden utgifna *odlingsunderstöd* samt *uppfostningshjelp* för *minderåriga barn* har uppgått till 3,679 kubikfot, 5 kannor, 50 tum korn, i värde, enligt de olika årens markgång, uppgående till 9,388 R:dr 14 öre Riksmünt.

Antalet *jordafsöndringar* från hemman, emot afgäld, har under perioden betydligt ökats, hvartill anledningen utan tvifvel torde böra sökas icke blott uti den utvidgade frihet till dylika afsöndringar, som vunnits genom Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Förordning angående grunderna och vilkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring af den 6 Augusti 1864, utan äfven jordägarnes tilltagande insigt om dylika afsöndringars nytta såväl med hänsyn till minskad fattigvårdstunga, då den lösa befolkningen fästes vid jorden, som ökad arbets-hjelp för hemmanen, då afgälden vanligast utsattes i dagsverken. Dylika afsöndringar, hvilka under perioden 1856—1860 utgjorde 58, utgöra under den sistförflutna 211 stycken.

Den betydliga förhöjning i hemmanens *taxeringsvärden*, som denna underdåniga berättelse angifver, jemförd med den för 1856—1860, har icke uppkommit genom hemmanens uppodling och förbättring under sista perioden, utan härleder sig af de nya grunder för taxering af fast egendom, som bestämmas i Rikets Ständers Bevillnings-stadga, intagen i Eders Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse den 17 Maj 1861.

Tab. N:o 11. Af bifogade tabell N:o 11 inhemtas förhållandet med *skiftesverkets* fortgång i länet. Enligt densamma hafva 22 laga skiften under perioden afslutats, omfattande jord för 70 $\frac{1}{4}$ mantal, med en areal i åker, äng, odlingsmark, afrösningsjord och impedimenter af tillsammans 1,059,840 kvadratref.

Afvittringsgöromålen hafva under perioden fortgått med en arbetsstyrka af först 13 och sedan 15 afvittringslandtmätare utom styresmannen. För tvänne af kustlandets socknar, nemligen Öfver-Luleå och Piteå, hafva fullständiga afvittringsutslag under perioden meddelats, och är afvittringen inom Öfver-Kalix socken äfven så framskriden, att utslag för densamma kan under nästkommande år meddelas. Af kustlandets socknar återstå då endast Öfver-Torneå och Pajala, inom hvilka afvittringen, ehuru betydligt långt framskriden, ännu icke hunnit fullbordas; men samtliga lappmarkerna äro ännu oafvittrade. Kronans kostnader i och för dessa förrättningar hafva utgjort:

år 1861	R:mt R:dr	34,829: 13.
» 1862	» »	29,202: 21.
» 1863	» »	40,557: 63.
» 1864	» »	44,772: 82.
» 1865	» »	47,172: 67.

eller tillsammans 196,534 R:dr 46 öre.

Tab. N:o 12. I tabellen N:o 12 meddelas uppgift om all *uppbörd*, som af länets redogörare uppburits och i specialräkningarne blifvit redovisad eller i Landträneriet direkte influtit.

6. Politi.

Folkskolor och *småskolor* mer och mindre fullständiga finnas i alla församlingar, med undantag af Pajala socken och Torneå lappmark, hvarest de religiösa rörelserna under förra femårsperioden motverkat anordnandet af skolor. Pajala socken har dock nu börjat uppföra skolhus, och det är att hoppas, att innevånarne såväl i denna socken som i Torneå lappmark numera, sedan svärmeriet lagt sig, skola med beredvillighet gå vederbörandes bemödanden till mötes för ordnandet af barnundervisningen. Den stora yta, hvarå befolkningen är utbredd i de glest bebyggda skogstrakterna, lägger äfven hinder i vägen vid ordnandet af folkskolorna.

Barnhem. Inom Neder-Kalix hafva några ädelt sinnade personer sammanskjutit medel och anlagt ett barnhem, hvaruti emottagas till uppfostran och vård sådana värnlösa barn, som eljest skulle hemfalla till fattigvården. Inrättningen började sin verksamhet i September månad 1865 och har under återstoden af året vårdat fyra flickor, och är det hopp om att från 1866 års början minst åtta barn kunna der emottagas. Barnen erhålla en kristlig uppfostran, vänjas vid nyttig sysselsättning och erhålla undervisning i de göromål, som äro nödvändiga för en husmoder. Inrättningen bör alltså blifva en välsignelse för kommunen, hvarigenom många armodets barn räddas från förderfvet och återgifvas åt samhället, som nyttiga medlemmar.

Till underlättande af affärsverksamheten finnas tvänne *Filialbanker*, af hvilka den ena i Luleå erhållit nådig Oktroj och Reglemente för sin verksamhet den 21 December 1860, samt den andra i Piteå den 28 Mars 1862. Norrlands *Hypotheksförening*, emellan jordägare i Wester-Norrlands, Jemtlands, Westerbottens och Norrbottens län har erhållit nådig fastställelse å sitt Reglemente den 4 Oktober 1861, och många hemmansägare hafva sökt lån i denna inrättning, men då styrelsen ej kunnat anskaffa penningar mot antagliga vilkor till det belopp, som erfordrats, så har endast ett färre antal lånesökande ännu erhållit valuta för sina inlemnade lånehandlingar.

Sedan trenne nya *Sparbanker* under denna period börjat sin verksamhet, så finnas nu inom länet Tab. N:o 13. fyra sådana inrättningar, hvaraf den äldsta, kallad Norrbottens läns Sparbank, inrättades år 1852 och har sin styrelse i Piteå stad samt hålles öppen för insättningar och uttagningar första och tredje Lördagen i hvarje månad; Luleå sparbank, för staden och omkringliggande socknar, började sin verksamhet den 29 Oktober 1864, har sin styrelse i Luleå stad, der den hålles öppen på eftermiddagen sista helgfria dagen i hvarje vecka; Neder-Kalix sparbank, för socknen af samma namn, öppnades år 1864 och har sin styrelse i Neder-Kalix samt hålles öppen hvarje Lördag; Haparanda sparbank, för Torneå fögderi, öppnade sin verksamhet den 2 Juli 1864 med styrelse i Haparanda och hålles öppen hvarje helgfri Lördag på eftermiddagen. Alla sparbankerna godtgöra fem procents ränta på insatta medel samt utlåna sina tillgångar emot säkerhet af borgen eller inteckning.

Af nedanstående tabell synes antalet delägare och summan af deras insatta medel för sednaste året.

Sparbankerna år 1865.

	Qvarstående delägare.	Innestående behållning, tillhörande delägarna.	Grund- och reservfond.	Summa behållning.
	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.
Piteå sparbank	725	109,873,03	5,741,60	115,614,63
Luleå d:o	106	6,435,36	845,14	7,280,50
Neder-Kalix d:o	66	5,812,10	439,60	6,251,70
Haparanda d:o	115	5,015,25	203,11	5,218,36
Summa	1,012	127,135,74	7,229,45	134,365,19

Bilagde tabell N:o 13 visar i sammandrag länets sparbankers rörelse.

Socknemagasiner finnas i flera kommuner och hafva under de svaga åren varit en god hjälp för erhållande af dugligt utsäde. För denna nordliga provins är det af stor vikt för jordbrukaren att äga tillgång till utsädeskorn, som växt inom orten, emedan utsäde, taget söderifrån, icke hinner till mognad härstädes under vanliga somrar.

Inom länet finnes ett *brandstodsbolag* till försäkring af byggnader och lösören å landet emot eldskada, grundadt på årlig utdebitering af hvad som åtgår att ersätta timade brandskador, och utgör bolagets ansvarighetssumma vid periodens slut 3,298,122 R:dr R:mt, fördelade på 1,263 särskilda försäkringar. I brandskade-ersättningar har utbetalts: år 1861..... R:mt R:dr 1,007: 45.

» 1862..... » » 2,029: 33.

» 1863..... » » 1,280: 01.

» 1864..... » » 4,572: 44.

» 1865..... » » 3,944: 95.

tillhopa R:mt R:dr 12,834: 18.

I åtskilliga socknar äro dessutom inbördes brandstodsföreningar inrättade, hvilka ersätta brandskador dels in natura med materialier och dels med penningar, men i den mån fastighetsägarne börja inse fördelen af att ingå i länets allmänna förening minskas delägarnes antal i sockneföreningarna.

Vid början af denna period inrättades tvänne *lasarett*, det ena i Luleå och det andra i Haparanda, hvidan vid periodens slut finnas trenne lasarett och kurhus, hvilkas distrikter synas af den i första afdelningen intagna tabellen. Lasarettens inkomster hafva utgjort per medium årligen 3,136 R:dr och utgifterna 2,974 R:dr, samt kurhusens inkomster 8,771 och utgifter 7,230 R:dr, och har nödigt utrymme alltid funnits att tillgå för de patienter, som behöft anlita dessa sjukvårdsanstalter.

Läkarevården besörjes af sex Provinsialläkare och en Distriktläkare, hvarförutom Läkaren vid Kongl. Norrbottens Fältjägare-Korps tillika är Stadsläkare i Piteå.

Endast en *Veterinärläkare* finnes för hela länet, hvarföre han för det mesta vistas på resor inom det vidsträckta distriktet.

Apothek finnas: i Haparanda stad 1, i Neder-Kalix 2, hvaraf det ena utgör filial-apothek under Haparanda, i Råneå 1, i Öfver-Luleå 1, i Luleå stad 1 och i Piteå stad 1, eller tillhopa 7 stycken.

Tab. N:o 14. *Fattigvården* är en för den besutna befolkningen ganska dryg utgift. Den talrika lösa befolkningen, utgörande omkring tre tiondedelar af hela folkstocken och som hufvudsakligen söker sin bergning genom arbete hos trävaruproducenterne, samt i allmänhet icke gör några besparingar äfven då arbetsförtjensten är god, råkar vid minsta motgång, vid sjukdom eller bristande arbete i nöd, och det är då fattigvården, som får skaffa nödigt underhåll. Det är hufvudsakligen från denna klass, hvaraf jordbrukaren har liten eller ingen nytta, som fattigpersonalen rekryteras, men underhållskostnaden drabbar alla, som inom kommunen utgöra skatt. De sednare årens missväxt har äfven bidragit att öka fattigdomen och behovet af hjälp och understöd. Bidragande till att öka antalet af understödstagare torde äfven vara de svårigheter, som möta för fattigvårdsstyrelserna att begagna den dem genom Fattigvårdsstadgan tillerkända rätt till understödstagarens arbetskraft, enär det i denna glest bebyggda landsort, der folket bor vidt omkring spridt, icke är någon lätt sak, att anskaffa passande arbete åt de behöfvande. Till fattigvårdens upprätthållande i lappmarkerna, har under hvarterdera af åren 1861, 1862, 1863 och 1865 erhållits ett statsbidrag af 900 R.dr. Hvad som i öfrigt i anseende till de svaga skördarne erhållits i understöd från staten är omnämndt och intaget under titeln 3. Jordbruket.

Uppgifterna om fattigvården i öfrigt finnas intagna i bifogade tabell N:o 14.

Luleå Landskansli och Kontor den 31 Oktober 1866.

S. P. BERGMAN.

A. M. Eurén.

B. A. Ekström.

Tab. N:o 1.

FOLKMÄNGD.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
Å landsbygden utom Lappmarkerna.	Den 31 December enligt Presterskapets summariska uppgifter.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.								Enligt årets mönsterullor approberade beväringsskyldige.
				Hela folkmängden af			Deraf frie från mantalspengar.			Utskrifningsmanskap.		
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.			
År 1861	27,211	28,197	55,408	26,518	27,823	54,341	16,029	17,505	33,534	421	274	
» 1862	27,625	28,456	56,081	27,056	27,964	55,020	16,989	17,917	34,906	455	317	
» 1863	28,053	28,769	56,822	27,383	28,049	55,432	16,754	17,555	34,309	475	347	
» 1864	28,471	29,007	57,478	27,773	28,471	56,244	14,468	15,112	29,580	463	313	
» 1865	28,856	29,313	58,169	28,315	28,882	57,197	15,030	15,775	30,805	495	417	
I Lappmarkerna.												
År 1861	5,597	5,805	11,402	förrättas icke mantalsskrifning.							finnas ej beväringsskyldige.	finnas ej beväringsskyldige.
» 1862	5,715	5,940	11,655									
» 1863	5,790	6,014	11,804									
» 1864	5,914	6,088	12,002									
» 1865	5,974	6,123	12,097									
I städerna.												
Luleå år 1861	717	864	1,581	704	869	1,573	305	377	682	9	6	
1862	741	883	1,624	736	888	1,624	309	374	683	13	10	
1863	762	931	1,693	767	936	1,703	304	357	661	20	8	
1864	787	950	1,737	760	943	1,703	314	358	672	15	10	
1865	797	982	1,779	774	966	1,740	311	345	656	10	9	
Piteå år 1861	717	870	1,587	718	871	1,589	339	376	715	12	4	
1862	740	848	1,588	741	856	1,597	381	407	788	11	7	
1863	759	882	1,641	763	886	1,649	373	394	767	20	9	
1864	770	887	1,657	772	897	1,669	387	409	796	18	6	
1865	759	896	1,655	754	905	1,659	361	384	745	22	10	
Haparanda år 1861	381	405	786	350	378	728	167	172	339	4	3	
1862	397	425	822	381	407	788	219	217	436	8	3	
1863	407	470	877	399	435	834	210	228	438	16	12	
1864	417	484	901	420	460	880	185	197	382	7	2	
1865	403	473	876	419	470	889	201	231	432	13	10	
Summa för länets samtliga städer år 1865	1,959	2,351	4,310	1,947	2,341	4,288	873	960	1,833	45	29	
Summa i hela länet år 1865	36,789	37,787	74,576	30,262	31,223	61,485	15,903	16,735	32,638	540	446	

Tab. N:o 2.

JORDBRUK.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
	Råg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Potatis.	Andra Rotfrukter.	Lin och hampa.
Vanliga årliga utsädet på ett tunnland om 5,6 kvadratref, kubikfot.....	3,2	10,1	7,0	8,3	32		
Tunnland åker använde till odling af..... år 1861							
1862							
1863							
1864							
kvadratref 1865	15,186	101,626	3,696	2,233	12,880	56	2,352
1861							
1862							
Hela årliga utsädesbeloppet i medeltal, kubikfot.....	11,390	183,290	4,720	3,310	73,600		
1863							
1864							
1865							
Skörd i korntal af utsädet.....	10,5	5,0	} Skördas till grönt kreatursfoder.	4,8	6 à 10, 6,8		
1862	8,5	3,2		3	4 à 6, 5		
1863	8,8	4,1		4 à 5,5	4 à 7, 5		
1864	7,0	2,4		2	4 à 5, 4,2		
1865	6,0	2,5		2	4 à 5, 3,7		
Årlig förbrukning på person i medeltal..... kubikfot	0,7 à 1,6	12 à 14			5 à 7		

Anm. I Lappmarken, der torrt kött och torr fisk ofta begagnas i stället för bröd, bör årliga förbrukningen ej beräknas mera än till hälften af förestående belopp.

Tab. N:o 3.

BOSKAPSSKÖTSEL.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
	Hästar.	Tjurar.	Oxar.	Kor.	Ungnöt.	Får.	Getter.	Svin.	Renar.	Tillgång och beskaffenhet af foder.
Antal vinterfödde åren 1861—1862	8,476	794	108	34,923	6,661	53,635	3,026	1,406		medelmättig
1862—1863	8,611	785	105	34,744	6,463	51,280	3,053	1,455		dito
1863—1864	8,841	812	120	35,283	7,023	53,974	2,182	1,509		god
1864—1865	8,666	827	113	35,533	7,011	54,339	2,208	1,478		god
1865—1866	8,641	814	111	34,665	6,808	53,831	2,291	1,435	139,400	medelmättig

Till Tab. N:o 4 SKOGSHUSHÅLLNING har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ej varit i tillfälle att meddela några upplysningar.

Tab. N:o 5.

DÖDADE ROFDJUR.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
År.	Björnar.	Vargar.	Lodjur.	Jerfvar.	Räfvar.	Örnar och Ufvar.	Hökar.	Falkar och Glador.	Belopp af utbetald belöning. R:dr R:mt.
1861	14	38	1	78	528	92	85	28	
1862	20	47	1	73	472	71	107	44	
1863	21	45	3	89	537	80	74	48	
1864	26	64	1	96	612	59	89	27	
1865	20	38	—	66	698	67	223	14	2,275
Summa	101	232	6	402	2,847	369	578	161	
							739		

Tab. N:o 8 b.

GÄSTGIFVERIER OCH SKJUTSNING.

1.	2.	3.	4.	5.
	Gästgifveriernas antal vid periodens slut.	Antal hästar, utgångne		
		År.	till kunga- och kronoskjuts.	till gästgifveriskjuts.
Vid allmän landsväg med entreprenad	15	1861	—	10,638
» häradsväg (deraf med entreprenad: 23)	25	1862	—	10,884
» sockneväg	1	1863	—	12,429
I städer med entreprenad	3	1864	—	13,490
<i>Dessutom:</i>				
Vid vintervägar (deraf 11 med entreprenad)	43	1865	—	12,493
Summa	87	—	—	59,934

Tab. N:o 9 a.

SJÖFART, ÅR 1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
	Fartyg och båtar öfver tre nyläster, begagnade till <i>utrikes</i> sjöfart.							Fartyg och båtar öfver tre nyläster, begagnade till <i>inrikes</i> sjöfart.							Summa under året begagnade fartyg och båtar öfver tre nyläster.						
	Seglande.		Med ångmachin försedde.		Besättning.			Seglande.		Med ångmachin försedde.		Besättning.			Seglande.		Med ångmachin försedde.		Besättning.		
	Antal.	Lästel.	Antal.	Lästel.	Häskraft.	Skeppare.	Sjöfolk.	Antal.	Lästel.	Antal.	Lästel.	Häskraft.	Skeppare.	Sjöfolk.	Antal.	Lästel.	Antal.	Lästel.	Häskraft.	Skeppare.	Sjöfolk.
Landsbygden (utom köpingar)	1	83	—	—	—	1	7	15	160,94	2	8	32	17	18	16	243,94	2	8	32	18	25
Summa för landsbygden	1	83	—	—	—	1	7	15	160,94	2	8	32	17	18	16	243,94	2	8	32	18	25
Städerna: Luleå	2	84,439	—	—	—	2	13	5	65,387	1	5,60	40	6	14	7	149,826	1	5,60	40	8	27
Piteå	4	234,77	—	—	—	4	33	8	112,20	—	—	—	8	20	12	346,97	—	—	—	12	53
Haparanda	—	—	—	—	—	—	—	14	142,05	3	101,92	175	17	49	14	142,05	3	101,92	175	17	49
Summa för städerna	6	319,209	—	—	—	6	46	27	319,637	4	107,52	215	31	83	33	638,846	4	107,52	215	37	129
Summa för hela länet	7	402,209	—	—	—	7	53	42	480,577	6	115,52	247	48	101	49	882,786	6	115,52	247	55	154

Tab. No 9 b.

H A N D E L, ÅR 1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Summa för hvarje klass.				Bevilling i och för rörelsen.
	Handlande.		Betjening.		
	m.	q.	m.	q.	R:dr R:mt.
På landet.					
Handlande, som försälja varor i bod eller på annat upplagsställe:					
Torneå socken	36	2	6	1	641
Kalix	31	—	21	3	775
Luleå	39	4	2	10	332
	Summa	6	29	14	1,748
I städerna.					
Handlande, som försälja varor i bod eller på annat upplagsställe:					
Luleå stad	21	2	9	7	1,524
Piteå stad	19	2	25	2	483
	Summa	4	34	9	2,007
	Summa för hela länet	10	63	23	3,755

Tab. N:o 11.

LAGA SKIFTEN ÅREN 1861—1865.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.
A f s l u t a d e l a g a s k i f t e n.																									
År.	Sökta skiftens antal.	Skiftade mantal.		Qvarboende delägares					Utflyttande delägares					Summa skiften.	Skiftade kvadratref.					Utgifter till Landtmätare och gode män. R.dr.	Öfrige beräknade utgifter. R.dr.				
		Annl.	oförmedlade.	nuvarande.	Skiftes-antal.					Skiftes-antal.					Åker.	Äng.	Odlingsmark.	Afrösningsjord.	Impedimenter.			Summa.			
					1.	2.	3.	4.	öfver 4.	Summa.	1.	2.	3.										4.	öfver 4.	Summa.
1861...	6	4	16 $\frac{3}{8}$	16 $\frac{3}{8}$	2	13	37	39	—	91	—	4	18	9	—	31	393	3,979	32,909	1,720	235,534	15,386	289,528	38,223	62,329
1862...	6	1	4 $\frac{3}{8}$	4 $\frac{3}{8}$	5	12	17	4	—	38	4	1	1	1	—	7	109	678	5,336	166	38,731	2,169	47,080	6,358	5,618
1863...	4	6	23 $\frac{3}{8}$	23 $\frac{3}{8}$	5	50	37	43	9	144	3	23	17	13	1	57	592	5,460	42,243	345	229,067	12,354	289,469	53,123	72,969
1864...	4	6	9 $\frac{5}{16}$	9 $\frac{5}{16}$	3	31	16	11	14	75	1	4	8	3	5	21	309	2,435	17,907	920	146,973	9,716	177,951	27,167	29,198
1865...	1	5	16 $\frac{1}{8}$	16 $\frac{1}{8}$	8	20	36	19	4	87	2	6	13	12	—	33	353	3,756	37,852	1,823	204,396	7,985	255,812	40,904	57,938
Summa	21	22	70 $\frac{11}{16}$	70 $\frac{11}{16}$	23	126	143	116	27	435	10	38	57	38	6	149	1,756	16,308	136,247	4,974	854,701	47,610	1,059,840	165,775	228,052

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
	Afkortad.					Anordnad eller	
	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	1861.	1862.
Stats-medel.							
Ränta	—	—	—	24,29	128,84	43,797,44	46,137,26
Tionde-spanmål	—	144,65	34,78	75,87	1,50	19,024,43	21,010,19
Arrendemedel	17,41	—	—	—	—	2,184,51	2,171,45
Mantalspenningar	1,327,39	427,29	450,42	842,71	964,60	5,419,94	6,005,49
Bötesmedel	4,116,24	2,047,39	1,971,80	5,763,36	4,645,85	12,966,82	10,988,32
Tillfälliga rotevakansafgifter	—	—	—	—	—	66	—
Båtsmansvakans-afgift	—	—	—	—	—	265	352,30
Extra medel och uppbörder	—	—	16,38	81,67	—	101,756,55	84,247,03
Bränvinstillverkningsafgift	—	—	—	—	—	21,071,46	16,991,41
Summa	5,461,04	2,619,33	2,473,38	6,787,90	5,740,79	206,552,15	187,903,45
Riksgälds-medel.							
Allmän bevilning	895,17	364,23	435,20	1,376,11	1,304,51	28,159,47	31,967,04
Diverse Verks medel.							
Bränvinsminuterings- och utskänkingsafgift	—	—	—	—	—	13,063,08	15,302,43
Allmänna Beväringfondens medel	—	—	—	—	—	600	600
Rotefrihetsafgift af oroterad jord	—	—	—	97,26	27,60	3,877,51	5,867,96
Riddarhusafgift	—	5	—	—	—	85	65
Kurhusmedel	213,31	127,67	131,75	709,65	619,27	5,142,84	5,456,70
Skogsplanteringskassans medel	—	—	—	—	—	7,257,60	14,883,54
Hästjägare-Skvadronsfondens medel	632,50	666,99	669,30	675,05	—	5,191,76	5,164,19
Folkskoleafgift	304,53	170,22	175,77	831,71	964,68	6,685,96	6,547,25
Wadstena Krigsmanshushuskassans medel	—	—	—	—	—	105,47	105,70
Kongl. Kammar-Rättens observationsmedel	—	—	—	—	—	7,50	132
Kongl. Hofkapellet och Theaterns pensionsmedel	—	—	—	—	—	24	—
Upsala Domkyrko-medel	—	—	—	—	—	31,37	32
Stockholms Skolestats-medel	—	—	—	—	—	109,75	112,05
Stockholms Stora Barnhus-medel	—	—	—	—	—	492,57	503,59
Regementskrifvarens uppbördsrester	—	—	—	6,10	22,27	5,814,02	2,141,03
Riksdagsmansarfvide	—	—	4,20	41,44	9,25	4,23	4,743,63
Brandstodsmedel	—	—	—	—	—	3,953,33	3,924,04
Kreditivfondens medel	—	—	—	—	—	67,29	25,23
Suveränitetsafgift	—	—	—	—	—	3,50	3,50
Landstingsmedel	—	—	—	22,24	—	—	—
Summa	1,150,34	969,88	981,02	2,383,45	1,643,07	52,516,78	65,609,84
Summa Summarum	7,506,55	3,953,44	3,889,60	10,547,46	8,688,87	287,228,40	285,480,33

No 12.

U P P B Ö R D E N.

9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
inom räkenskapsåret influten.			Resterande vid räkenskapsårets slut.					Summa uppbörd, deri inberäknade restantierne från föregående år.				
1863.	1864.	1865.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.
47,854,15	43,525,11	47,035,78	1,352,21	460,41	511,53	2,399,35	2,657,67	45,149,65	46,597,67	48,365,68	45,948,75	49,822,29
20,951,58	20,024,75	21,253,77	1,614,93	601,74	646,13	1,825,44	2,470,21	20,639,36	21,756,58	21,632,49	21,926,06	23,725,48
2,323,77	1,760,42	2,710,01	—	—	—	564,98	118,55	2,201,92	2,171,45	2,323,77	2,325,40	2,828,56
5,906,15	7,629,76	7,104,94	19,89	22,53	436,56	693,89	1,243,35	6,767,22	6,455,31	6,793,13	9,166,36	9,312,89
11,712,86	10,919,92	9,719,52	8,160,26	5,474,69	6,886,90	6,996,62	9,448,71	25,243,32	18,510,40	20,571,56	23,679,90	23,814,08
16,78	11,20	4,80	—	—	—	—	—	66	—	16,78	11,20	4,80
281,45	280,33	276,16	—	—	—	—	—	265	352,30	281,45	280,33	276,16
62,029,69	76,467,97	48,524,49	17,828,63	21,368,08	17,891,16	32,191,13	20,672,02	119,585,18	105,615,11	79,937,23	108,740,77	69,196,51
18,615,80	11,388	—	—	—	—	—	—	21,071,46	16,991,41	18,615,80	11,388	—
169,692,23	172,007,46	136,629,47	28,975,92	27,927,45	26,372,28	44,671,41	36,610,51	240,989,11	218,450,23	198,537,89	223,466,77	178,980,77
28,495,90	31,741,33	32,101,14	668,49	431,78	4,380,61	3,908,56	1,706,05	29,723,13	32,763,05	33,311,71	37,026	35,111,70
16,356,51	12,968,75	17,394,25	213,34	—	—	120	350	13,276,42	15,302,43	16,356,51	13,088,75	17,744,25
300	200	300	—	—	—	—	—	600	600	300	200	300
3,385,66	4,145,41	4,137,47	155,64	123,46	1,326,18	1,356,65	2,234,68	4,033,15	5,991,42	4,711,34	5,599,32	6,899,75
95	60	95	—	10	—	25	20	85	80	95	85	115
5,715,58	6,024,45	4,360,01	23,34	24,87	36,14	594,79	1,227,60	5,379,49	5,609,24	5,883,47	7,328,89	6,206,88
12,395,29	14,161,16	19,463,83	—	—	—	—	—	7,257,60	14,883,54	12,395,29	14,161,16	19,463,83
5,159,20	4,635,35	4,538,81	4,96	1,56	3,12	523,40	65,84	5,829,22	5,832,74	5,831,62	5,833,80	4,604,65
6,928,02	5,003,48	7,026,86	34,01	31,74	48,75	2,938,44	3,565,70	7,024,50	6,749,21	7,152,54	8,773,63	11,557,24
59,52	87,49	130,81	—	—	—	—	—	105,47	105,70	59,52	87,49	130,81
54,34	—	—	—	—	—	—	—	7,50	132	54,34	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—	—	—
33,26	33,64	33,64	—	—	—	—	—	31,37	32	33,26	33,64	33,64
116,42	117,74	117,74	—	—	—	—	—	109,75	112,05	116,42	117,74	117,74
524,27	531,30	535,41	—	—	—	—	—	492,57	503,59	524,27	531,30	535,41
5,732,15	6,926,54	7,613,81	—	1,163,40	—	54,83	37,45	5,814,02	3,304,43	5,732,15	6,987,47	7,673,53
3,623,03	60,64	2,375,49	10,83	333,71	—	111,80	9,72	15,06	5,077,34	3,739,03	111,80	3,009,43
4,184,94	5,472,57	4,707,79	1,39	—	1,000	247,62	1,146,82	3,954,72	3,924,04	5,184,94	5,720,19	5,854,61
8,41	8,41	8,41	59,524,03	59,524,03	59,524,03	59,524,03	8,579,98	59,591,32	59,549,26	59,532,44	59,532,44	8,588,39
3,50	3,50	3,50	—	—	—	—	—	3,50	3,50	3,50	3,50	3,50
5,304,36	1,535,90	1,439,10	—	—	98,30	141,73	271,72	—	—	5,402,66	1,699,87	1,710,82
69,979,46	61,976,33	74,281,93	59,967,54	61,212,77	62,148,32	65,536,21	18,124,48	113,634,66	127,792,49	133,108,80	129,895,99	94,049,48
268,167,59	265,725,12	243,012,54	89,611,95	89,572	92,901,21	114,116,18	56,441,04	384,346,90	379,005,77	364,958,40	390,388,76	308,141,95

Tab. N:o 13.

SPARBANKER.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
År.	Under året					Vid årets slut				Klassifikation af delägarna efter deras vid hvarje års slut inestående behållning.											
	tillkomne nya delägare.	afgånge delägare.	insatt belopp.		i räkenskaperne godtgjord ränta å delägarnes kapital.	uttaget belopp.		qvartalsdelägare.	inestående behållning, tillhörande delägarna.	befintligt öfverskott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.).	Summa af kolonnerna N:o 8 och 9.	1861.		1862.		1863.		1864.		1865.	
			Antal.	R.dr		R.mt.	R.dr					R.mt.	Antal delägare.	Summa R.dr R.mt.	Antal delägare.	Summa R.dr R.mt.	Antal delägare.	Summa R.dr R.mt.	Antal delägare.	Summa R.dr R.mt.	Antal delägare.
1861	95	45	18,068,28	3,677,28	5,376,72	766	84,623,48	2,957,56	87,583,04	under 1 R.dr fr. 1 t. o. m. 10 R.dr:	27	16,70	22	10,42	11	8,50	5	4,30	8	6,46	
1862	84	66	24,764,92	4,511,15	14,773,98	784	99,125,57	3,620,48	102,746,05	" 10—25 "	210	790,50	174	901,11	192	1,231,63	192	1,057,89	217	1,209,50	
1863	97	58	21,660,01	5,120,91	12,612,99	823	113,294,10	4,199,19	117,493,29	" 25—50 "	116	2,051,50	133	2,212,20	140	2,419,11	161	2,495,71	194	2,917,70	
1864	166	82	18,548,60	5,926,10	11,239,95	907	126,528,85	5,719,93	132,248,78	" 50—100 "	98	3,121,10	105	3,688,98	110	4,123,05	139	4,906,07	153	5,883,19	
1865	227	122	20,834,81	6,171,71	26,523,65	1,012	127,135,74	7,229,45	134,365,19	" 100—200 "	90	7,001	100	7,693	112	9,132,06	113	9,537,01	121	8,864,93	
										" 200—300 "	110	11,311,61	120	16,013,12	117	17,522,60	132	19,176,52	160	22,444,36	
										" 300—400 "	38	7,702,07	41	9,808,30	31	8,032,10	46	11,496	44	10,837,11	
										" 400—500 "	21	7,319,06	27	9,137,66	39	12,866,86	40	13,464	40	13,615,41	
										" 500—1,000 "	14	6,092,63	17	7,570,06	19	8,597,15	25	11,104,58	20	9,510	
										utöfver 1,000 "	26	17,906	29	19,148,16	33	22,230	35	23,945,16	38	24,985,88	
											16	21,311,81	16	22,942,56	19	27,131,04	19	29,341,61	17	27,361,70	
										Summa	766	84,623,48	784	99,125,57	823	113,294,10	907	126,528,85	1,012	127,135,74	

Stockholm, 1867. P. A. Norstedt & Söner, Kongl. Boktryckare.

STATISTISKA CENTRALBYRÅN
BIBLIOTEKET
STOCKHOLM 27

Tab. N:o 14.

FATTIGVÅRDEN.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	
År.	Fattigvårds-samhället				Antal fattighjon, som erhållit full försörjning.								Antal af fattigvården understödde, som ej fått full försörjning.			Fattigvårdens inkomster. R.dr R.mt.									
	med gemensam fattigvård.	med fattigvården rotaris delad.	antal rotar.	Antal fattighus.	Äldre personer, vårdade				Barn, vårdade i och utom fattighus.				Summa af båda könen.	m.	q.	Summa.	Afkastning af egen-dom, kollek-ter m. m.	Perso-nel afgift.	Tillskott		Ersättning		Summa inkom-ster.	Summa utgifter i och för fattigför-sörjning. R.dr r.mt.	
					i fattig-hus.	på annat sätt.	m.	q.	m.	q.	m.	q.							af stats-medel.	af an-nat fat-tig-vårds-sam-hälle.					
1861	17	5	133	4	9	28	153	240	119	124	281	392	673	643	937	1,580	5,597	3,223	7,977	26,291	864	437	44,389	50,432	
1862	15	7	134	5	11	30	147	229	138	134	296	393	689	687	992	1,679	9,003	4,379	10,261	24,383	841	158	49,025	53,532	
1863	15	7	136	5	11	28	160	238	152	156	323	422	745	910	1,120	2,030	10,242	4,945	12,779	24,549	10,037	2,948	65,500	65,551	
1864	15	7	108	5	10	28	165	243	149	161	324	432	756	975	1,144	2,119	8,594	5,085	18,185	21,232	791	788	54,675	61,732	
1865	16	6	86	5	10	28	184	265	158	188	352	481	833	848	1,144	1,992	7,867	6,655	29,113	9,363	2,546	875	56,419	59,282	

Anmärkingar och ytterligare upplysningar.

¹⁾ I åtskilliga kommuner upptages familjernes antal. ²⁾ Häruti upptages utom statsanslag jemväl en del gåfvomedel. ³⁾ Att utgifterna öfverskjuta inkomsterna torde härleda sig derifrån, att uti de sednare värdet af åtskillige naturaprestationer ej blifvit inberäkuade.